

A P P E N D I X *

1 – SCHEMA CONSTITUTIONIS DOGMATICAE DE DEPOSITO FIDEI PURE CUSTODIENDO

PROOEMIUM

[25]

The "Schema Constitutionis dogmaticae de deposito fidei pure custodiendo," prepared for discussion at Vatican II and sent out with other drafts in the summer of 1962, was never actually discussed on the council floor. It was reprinted in an Appendix to the *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Vaticani Secundi*, vol. I/IV, pp. 654-694.

1. [*Grave officium custodiendi depositum*]. Sancta Vaticana Synodus secunda, coram Deo et humani generis Redemptore, sibi plene conscia est, Ecclesiam minime inaplere posse quod superne accepit mandatum docendi, sanctificandi atque regendi ut esset sal terrae et lux mundi (cf. Mt. 5, 13-14), nisi depositum fidei purum inviolatumque conserveretur. Cuius quidem sacri depositi custodia, non solum singulis pastoribus committitur velut officium, de quo rationem Domino reddituri sunt (cf. Hebr. 13, 17), sed maxime competit Episcopis universis, per Spiritum Christi et sub Romano Pontifice in unum coetum apostolicum congregatis. 5

Ad hoc enimvero instituta est sacra hierarchia ecclesiastica cum suis pastoribus et doctoribus, ut « occurramus omnes in unitatem fidei » et iam non simus parvuli fluctuantes qui circumferuntur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris (cf. Eph. 4, 11-14). In hanc porro hierarchiam apte cadunt quae Apostolus monet Timotheum: « Depositum custodi, devitans profanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidem promittentes, circa fidem exciderunt » (1 Tim. 6, 20-21). 10 20

2. [*S. Synodi mens*]. Non praeterit autem S. Synodum mentes hominum nostrae aetatis variis perniciosisque doctrinis turbari, praesertim circa primarias veritates de humanae existantiae ratione, scilicet de origine, natura ac fine vitae hominis super terram et de via qua possit quisque ad Deum et ad intimam plenamque felicitatem pervenire. Novit insuper eadem S. Synodus 25

* Tria schemata referuntur, quae ad Patres missa sunt ante Sacrosanctum Concilium inchoatum (cf. vol. I, pars I, pag. 262, nota), tamen in Concilio discussa non sunt.

- [25] plura alia spargi errorum semina, indeque fieri ut ipsi fideles
interdum anxietatibus premantur utque multi sanam doctrinam
iam non sustineant, sed a veritate auditum avertant et ad fabulas
30 convertantur (cf. 2 Tim. 4, 4). Quamobrem conciliares Patres,
ut religiose munere sibi commissio fungantur et hominibus huius
temporis viam ostendant qua secure Deum Filiumque eius Uni-
genitum quaerere et invenire possint, suum esse existimant ex
[26] deposito a Deo S. Ecclesiae concredito nonnullas proferre veri-
tates, de iis imprimis quae ad ipsius religionis fundamenta spec-
tent, atque easdem, ad utilitatem fidelium omniumque Deum
sincero animo quaerentium, in capitibus quae sequuntur concin-
5 ne exponere et ab erroribus vindicare.

[27] CAPUT I
DE COGNITIONE VERITATIS

3. [*Fundamentum theologicum*]. Cum fides illuminet ratio-
nem eandemque ab erroribus tueatur,¹ S. Synodus, innixa divinae
revelationi de dignitate hominis ad imaginem Dei creati (cf. Gen.
1, 26-27; Sap. 2, 23; Eccl. 17, 1); de missione Christi, qui
5 veritate nos liberavit (cf. Io. 8, 32); de Spiritu Sancto a Domino
misso ut nos doceret omnem veritatem (cf. Io. 16, 13); de Eccle-
sia columna et firmamento veritatis (cf. 1 Tim. 3, 15), docet
hominem natura sua gaudere sublimes facultate adipiscendae veri-
tatis, quandoquidem, si haec aptitudo excludatur, ipsa ratio hu-
mana corrumpitur, immo et revelatio et fides perimuntur. At vero
10 Ecclesia, a Spiritu veritatis edocta, non solum firmiter agnoscit
hominem facultate pollere intelligendi res prouti in se sunt,² sed
insuper credit intellectum humanum ita a Deo elevari posse et
elevari, ut fide illuminatus veritates percipere valeat captum
15 cuiusvis creatae mentis excedentes, donec in patria Primam Veri-
tatem, nempe Deum Unum et Trinum, lumine et claritate vi-
sionis beatificae, facie ad faciem intueatur.³

4. [*De veritate primorum principiorum*]. Quemadmodum
autem Ecclesia, divino eloquio iugiter freta, semper tenuit veri-
tatem non esse quid mere subiectivum,⁴ sed potius existiman-
dam esse humanae mentis singularem perfectionem, qua rerum
universitati eadem mens conformari potest, iuxta illud Augu-
20 stini: « Non enim ratiocinatio talia facit, sed invenit »;⁵ ita

pari firmitate semper agnovit hominis intellectum facultate ditari [27]
veritates necessarias et immutabiles assequendi⁶ et de illis propo- 25
sitiones enuntiandi quae mutationi non sint obnoxiae.⁷ Quia vero
super principia illa universalia, quae identitatis, contradictionis,
rationis sufficientis, causalitatis efficientis et finalis ab eruditis
vocari solent,⁸ quaeque tam perspicua sunt, ut quasi sponte cui-
libet innotescant, integrum aedificium cognitionis humanae in- 30
nititur, immo ipse ordo doctrinae fidei quodammodo superstruitur,⁹
ideo Sacrum Concilium docet, principia illa a nemine in dubium
ullatenus vocari posse.

5. [*Obscuratae veritatis remedia*]. Ex quo autem in servi- [28]
tatem ignorantiae et cupiditatum, primi lapsus causa, incidit ho-
mo, lumen naturalis rationis obnubilatum est,¹⁰ proindeque nunc
difficilior redditur cognitio veritatis, in iis praecipue quae ad reli-
gionem et mores pertinent (cf. Sap. 9, 13-19; Rom. 1, 18-32). 5
Quocirca, non obstante miro progressu hodierno omnium scientia-
rum, solummodo « divinae revelationi tribuendum est, ut quae in
rebus divinis humanae rationi per se impervia non sunt, in prae-
senti quoque generis humani conditione, ab omnibus expedite,
firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint ». ¹¹ At- 10
tamen Ecclesia, iure quidem ac merito, utilitatem quoque atque
efficacitatem bonarum totius animi dispositionum ad veritates reli-
giosas ac morales plene cognoscendas et amplectendas semper affir-
mavit: immo semper docuit huiuscemodi dispositionum defectum
causam esse posse cur intellectus, cupiditatibus praeterea et mala 15
voluntate detentus, non recte videat et a veritate aberret.¹²

NOTAE

¹ Cf. CONG. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1799.

² Cf. S. THOMAS, *In Iob.* cap. 18, n. 11. Insuper PIUS XII, *Alloc. iis qui interfuerunt Primo Symposio Internationali Geneticae Medicae*, 7 sept. 1953: AAS 45 (1953) p. 601: « La pensée de tous les temps, basée sur la saine raison, et la pensée chrétienne en particulier sont conscientes de devoir maintenir le principe essentiel: la vérité est l'accord du jugement avec l'être des choses déterminé en lui-même ».

Cf. IOANNES XXIII, *Nurtius Radiophonicus*, 22 dec. 1960: AAS 53 (1961) pp. 7-8.

Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.* I, q. 16, a. 1.

³ Cf. CONG. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ.

[28] 1795-1796; PIUS IX, Epist. *Gravissimas inter*, 11 dec. 1862 (contra Iac. Frohschammer): DENZ. 1673.

⁴ S. C. S. OFFICII, Decr. *Lamentabili*, 3 iulii 1907, prop. 58: DENZ. 2058, damnatur: « Veritas non est immutabilis plus quam ipse homo, quippe quae cum ipso, in ipso et per ipsum evolvitur ».

⁵ S. AUGUSTINUS, *De vera religione*, c. 39, n. 73: PL 34, 155.

⁶ PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2320: « certae et immutabilis veritatis assecutionem ».

⁷ Cf. S. C. S. OFFICII, Decr. *Lamentabili*, prop. 58: DENZ. 2058.

⁸ PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, I, c.: « Quae quidem philosophia in Ecclesia agnita ac recepta, et verum sincerumque cognitionis humanae valorem tuetur, et metaphysica inconcussa principia — rationis nempe sufficientis, causalitatis et finalitatis — ac demum certae et immutabilis veritatis assecutionem »;

[29] Cf. *Alloc. ad medicos*, 7 sept. 1953: AAS 45 (1953) p. 601; *Alloc. ad Univ. Greg.*, 17 oct. 1953: AAS 45 (1953) p. 685;

S. THOMAS, *Summa contra Gent.*, II, c. 83: « Intellectus noster cognoscit ens et ea quae sunt per se entis, in quantum huiusmodi: in qua cognitione fundatur primorum principiorum notitia; ut, non esse simul affirmare et negare, et alia huiusmodi. Haec igitur sola principia intellectus noster naturaliter cognoscit, conclusiones autem per ipsa ».

⁹ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1799: « Neque solum fides et ratio inter se dissidere numquam possunt, sed opem quoque sibi mutuam ferunt, cum recta ratio fidei fundamenta demonstrat... ».

Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2321-2322.

¹⁰ CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*: DENZ. 788: « Totumque Adam per illam praevaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse »;

Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.* I, q. 95, a. 1.

¹¹ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 2: DENZ. 1786;

Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.* I, q. 1, a. 1.

¹² Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2324.

CAPUT II

[30]

DE DEO

6. [*Cognitio Dei, finis ultimi hominis*]. Ecclesia, testimoniis innixa divinae revelationis, semper tenuit in cognitione naturali existentiae Dei Creatoris reponendum esse totius vitae religiosae fundamentum, quatenus in ea habetur veluti praecambulum ad Dei ipsius cognitionem, quae per fidem obtinetur. Profitetur insuper Deum, qui caritas est (cf. 1 Io. 4, 8) et lux veritatis (cf. 1 Io. 1, 5), atque ideo fons omnium bonorum, a quo et creati sumus et aeternam beatitudinem expectamus, ad veritatem tanti momenti perviam reddendam, sese hominibus manifestasse, tum suae Providentiae operibus supernaturalibus, tum etiam communibus creationis operibus, quae ita sapienter disposuit, ut apertum de se ipso redderent testimonium. Non enim longe est ab unoquoque nostrum (cf. Act. 17, 27) et « non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de coelo, dans pluvias et tempora fructifera, implens cibo et laetitia corda nostra » (Act. 14, 17).

7. [*Affirmatur Dei cognoscibilitas*]. Porro eadem sancta Mater Ecclesia credit et docet invisibilis Dei existentiam vel solo naturali rationis lumine per visibilia creationis opera, tamquam causam per effectus, certo cognosci adeoque et demonstrari posse; ¹ « Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus et divinitas » (Rom. 1, 20).

8. [*Argumentum ex perfectionibus mundi*]. Profecto sancti Patres et Doctores Ecclesiae ² variis atque firmissimis argumentis demonstrarunt Deum esse et « causam constitutae universitatis, et lucem percipiendae veritatis et fontem bibendae felicitatis ». ³ Re enim vera incomparabilis magnificentia et pulchritudo, quae in mundo conspiciuntur, item ac mirus ordo quo omnia firmiter constanterque ad finem suum contendunt, certissime proclamant sapientissimum ac potentissimum Auctorem ac Governatorem,

31] Deum nempe personalem,⁴ ita ut vani censendi sint qui, operibus attendentes, non agnoscant quis sit artifex, et illorum specie delectati, non cogitent quanto his dominator eorum speciosior sit (cf. Sap. 13, 1-5).⁵

5 9. [*Argumentum ex imperfectionibus creaturarum*]. Imperfectiones quoque, quae omnibus huius mundi rebus insunt, v. g. mutabilitas, inconstantia, dependentia causalis, contingentia, limitatio et id genus aliae, plane ostendunt eiusmodi res nec a seipsis neque ab aliis mundanis principiis, quae iisdem imperfectionibus laborent, esse progenitas, sed a Creatore mundum transcendente, qui omnimodis perfectionibus polleat, originem traxisse. Ceterum Ecclesia, quamquam ista argumenta potiora habet, non negligit neque parvi facit alia, e. g. quae promuntur ex innata propensione hominis ad felicitatem vel ex absoluta obligatione legis moralis, cum et haec sua efficacitate ditentur et saltem
15 quorundam hominum ingenio sint valde accommodata.

10. [*Errorum reprobatio*]. Cum igitur exsistentia unius veri Dei tam egregie resplendeat, eo magis deploranda est caecitas eorum qui Deum misere abiiciunt.⁶ Quapropter imprimis Sancta
20 Synodus damnat errorem eorum qui, unum et universale principium in materia reponentes, Deum esse omnino negant,⁷ quinimmo impie satagunt, etiam vi adhibita, Dei nomen ex humanis mentibus eradicare. Etiam eorum reprobat errorem qui, falsi nominis philosophia vel scientia abutentes, loco Dei personalis
25 figmenta impersonalia vel mere idealia et adeo inania substituunt, vel, reiecta demonstratione in obiectiva veritate fundata, in subiectiva tantum et mere voluntaria mentis adhaesione Dei existentiam niti profitentur.⁸

30 11. [*Doctrina de Deo commendatur*]. Demum Sacra Synodus fideles enixe hortatur ut rectam quam acceperunt de Deo doctrinam quibuslibet bonis anteponant, sollicitè custodiant, ab impugnationibus defendant, tamquam totius vitae normam assumant atque ingenii vires non in obnubilandis rationibus, quibus mens humana ad Deum elevatur, sed iis elucidandis potius impendant.⁹ Denique semper meminerint omnes se esse baptizatos in nomine Dei vivi, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, ut Deo, qui propter nimiam caritatem suam se manifestavit nobis in Domino Iesu, credant eique serviant (cf. 1 Io. 1, 1-3; Eph. 2, 4).

NOTAE

[32]

¹ PIUS IX, Epist. *Gravissimas inter* (contra Iac. Frohschammer), 11 dec. 1862: DENZ. 1670;

CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 2: DENZ. 1785; coll. can. 1: DENZ. 1806;

Iusiurandum contra errores modernismi, 1 sept. 1910: DENZ. 2145; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2317.

² S. GREGORIUS NAZIANZ., *Orat.* 28, nn. 6 et 16: PG 36, 31 et 45. S. IOANNES CHRYSOST., *In Ep. ad Rom. hom.* 3, 2: PG 60, 412-413. S. AUGUSTINUS, *Confess.* XI, 4, 6; PL 32, 811; *Sermo* 141: PL 38, 776-778; *De lib. arb.* II, 7, 15 usque 15, 39: PL 32, 1249-1262.

S. THOMAS, *Summa Theol.* I, q. 92, a. 3; *In Ev. Ioh.*, Prol. in prol. S. Hieronymi.

Cf. PIUS XI, Litt. Encycl. *Studiorum ducem*, 29 iun. 1923: AAS 15 (1923) p. 317;

PIUS XII, *Alloc. ad Pont. Acad. Scient.*, 22 nov. 1951: AAS 44 (1952) pp. 31 s.

³ S. AUGUSTINUS, *De Civ. Dei*, VIII, 10, 2: PL 41, 235.

⁴ PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2317; cf. *ibid.*: DENZ. 2325;

Cf. PIUS XI, Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*, 14 mart. 1937: AAS 29 (1937) p. 149.

⁵ Cf. etiam Rom. 1, 20-21.

⁶ PIUS XI, Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*: AAS 29 (1937) pp. 148-150; cf. S. C. S. OFFICII, Decr. *De partibus communistarum*, 1 iulii 1949: AAS 31 (1949) p. 334.

⁷ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide dogm.*, c. 1: DENZ. 1782-1784 et canones correspondentes: DENZ. 1801-1805;

Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2306 et 2323.

⁸ S. PIUS X, Litt. Encycl. *Pascendi*, 8 sept. 1907: DENZ. 2072-2074; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2325.

⁹ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*, 20 nov. 1947: AAS 39 (1947) pp. 525-526.

CAPUT III

DE CREATIONE ET EVOLUTIONE MUNDI¹

12. [*Mundi creatio initio temporis*]. Cum divinitus inspirata narratio de creatione mundi vi et momento summopere excellat tum ad rectam Dei notionem consequendam, tum ad veram religionem profitendam, quandoquidem in huiusmodi creatione nititur supremum Dei dominium in homines, S. Vaticana Synodus secunda, verbi Dei scripti et traditi suffulta testimonio, doctrinam ab Ecclesiae Magisterio compluries assertam rursus confirmat atque asseverat universum mundum ita a Deo ex nihilo creatum esse, ut quondam suae existentiae cursum inchoaverit. Solus enim « verus Deus bonitate sua et omnipotenti virtute, non ad augendam suam beatitudinem, nec ad acquirendam, sed ad manifestandam perfectionem suam, per bona quae creaturis impertitur, liberrimo consilio simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu et corpore constitutam ».²

13. [*Reprobatio evolutionismi tum materialistici, tum pantheistici*]. Cui doctrinae maxime adversatur evolutionismus materialisticus, asserens mundum, qui incessanter mutatur et progreditur, nec a Deo originem traxisse nec ab eo gubernari, atque eius progressu id tantummodo effici ut materia non facta continuo immutetur ex eademque aliae aliis perfectiores proferantur compagine, quae propterea in ipsa materia non facta quodammodo praecontinebantur. Dogma autem creationis aperte detorqueatur etiam ab eo evolutionismo pantheistico, cuius assertores admittunt quidem mundum procedere a principio uno et immateriali, quod divinum vocant, at perperam rem concipiunt quasi mundus non esset nisi summa immutationum quae ab hoc principio gradatim sese evolvente, maxime in vita humani spiritus, producuntur. Ex quibus sententiis, prima Dei et religionis notionem omnino perimit, altera ea quae ad religionem pertinent plane permiscet, cum Deo mundana humanaque assignet, homini vero et mundo divina tribuat.

14. [*Sententiae hodiernae de creatione et evolutione mundi, a fidelibus praecavendae*]. Caveant insuper Ecclesiae filii ne, aberrantibus opinionibus decepti, quamlibet ex veritatibus revelatis depravent. Creationis notionem ne corrumpant, sibi fingentes hanc in eo consistere quod Deus gradatim in unitatem redigat quamdam primordiale multipliciter rerum, iam existentium ante omnem divinam actionem. Doctrinam catholicam de mundi subsistentia in seipso deque omnimoda Dei simplicitate et summa perfectione ne labefactent, asserere audentes Deum ita dirigere mundi evolutionem, ut res universas in seipsum gradatim colligat et easdem sibi quodammodo iungat ac proinde mundanae compositionis quadamtenus particeps fiat. Neque enim investigatio scientifica, neque sana philosophia apta argumenta praebere possunt, quibus falsae huiusmodi opiniones sustineantur.

15. [*Doctrina fidei et investigatio verae scientiae de evolutione*]. Ea autem quae veri nominis scientia de mundi evolutione prudenter investigat et non per modum coniecturae, sed ut reapse certa proponere valeat, sive de formatione figurae universi, sive de historia terrae et de multiplici vitae progressu in ea, sive de mum de origine et incremento humani generis, nullum prorsus detrimentum inferunt doctrinae fidei; quin contra aptum praebent subsidium ad eam illustrandam. Etenim « nulla... unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest, cum idem Deus, qui mysteria revelat et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit ».³ Species autem contradictionis, quae nonnumquam inter cultores scientiae sacrae et profanae oritur, ex eo potissimum provenit « quod vel fidei dogmata ad mentem Ecclesiae intellecta et exposita non fuerint vel opinionum commenta pro rationis effatis habeantur ».⁴ Attamen conclusiones huiusmodi indagationum scientificarum cedunt dignitate et certitudine sententiis fidei, quibus, lumine gratiae adiuti, assensu maxime firmo adhaeremus, Deo ipso innixi, qui summa veritas est. Quapropter quaestiones quaedam ad evolutionem mundi pertinentes, quae directe aut indirecte fidem catholicam tangunt, summa cautela tractandae sunt, ne genuinis fidei assertis contradicatur, neve eadem asserta in periculum adducantur; singuli autem fideles parati sint oportet sese submittere iudicio Ecclesiae, cui a Christo munus demandatum est depositum fidei custodiendi atque interpretandi.⁵

[34]

5

10

15

20

25

30

35

[33]

16. [*De creatione hominis et evolutione vitae*]. Quod igitur attinet ad investigationem scientificam de initiis vitae, ratione praesertim habita quaestionis sitne humani generis origo quodammodo repetenda ab aliquo organismo vivo praeexistente, imprimis servanda est doctrina catholica de compositione hominis spiritu et corpore, essentialiter inter se differentibus, itemque de divina et immediata productione animae cuiusvis hominis ex nihilo, ita ut nullo modo admitti possit animam humanam ab alio quocumque principio vitali iam antea quomodolibet existente ortam esse. Insuper de ipsa corporis humani prima origine cum summa moderatione et cautela tractandum est, nam hoc argumentum non tantum ad scientias naturales, sed partim etiam ad philosophiam spectat, immo plures veritates tangit quae in divinae revelationis fontibus continentur, ut puta fidei effata de speciali Dei interventu in formandis corporibus protoparentum ac de miro iustitiae originalis statu in quo iidem primum constituti sunt.⁶

NOTAE

¹ In tribus primis huius Capituli paragraphis agitur in primis de creatione mundi *universim* secundum *fidem catholicam* et deinde de doctrinis *philosophicis* quae hac in re eidem fidei adversantur.

In duabus ultimis paragraphis agitur de *doctrina fidei* circa creationem, maxime autem circa *creationem hominis* et de eius relatione cum *investigatione scientifica*.

² CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 1: DENZ. 1783; cf. CONC. LATERAN. IV, c. 1: DENZ. 428.

³ CONC. VAT., Sess. III, Const. Dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1797.

⁴ Ibid.

⁵ Cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2326.

⁶ Cf. PIUS XII, *ibid.*: DENZ. 2327.

CAPUT IV

DE REVELATIONE PUBLICA
ET DE FIDE CATHOLICA

[36]

17. [*Notio catholica revelationis*].¹ Revelatio externa et publica, qua obiectum fidei catholicae divinitus communicatum est cum Ecclesia, est locutio qua benignissimus Deus, olim in prophetis, novissime in Filio (cf. Hebr. 1, 1), semetipsum, mysteria salutis veritatesque connexas testatus est (cf. Io. 3, 11), « oboeditionem fidei » (Rom. 16, 26) omnibus praecipiens.² Externae autem revelationis dono, Deus, qui interius etiam docet, ut singuli « verbum salutis » (Act. 13, 26) sicut oportet suscipere queant, illuminationem inspirationemque gratiae adiungit quae suavitatem confert in consentiendo et credendo veritati.³

18. [*Revelatio et historia salutis*]. Longa illa series eventuum salutarium, quae in vita, morte et resurrectione Christi fastigium suum tandem attingit, inter obiecta divinae revelationis conspuitate et momento eminent, in eademque nobis altissima mysteria annuntiata sunt. Quapropter, etsi agnoscendum sit revelationem nobis datam esse in humanae salutis historia, sive praenuntiata sive narrata: ⁴ tamen minime sentiendum est, revelationem meris istis eventibus iam ita constitutam esse, ut sermone Christi, Filii Dei, aliorumque Dei legatorum secundarie tantum compleatur. Nam ad revelatum ordinem salutis ii eventus non pertinent, nisi per veritates quae in iis latent aut cum iis connectuntur, sermone Christi et legatorum Dei declarandas atque a nobis fide tenendas.⁵

19. [*Revelatio et doctrina*]. Insuper revelatio, praeter mysteria, in singularibus factis historiae salutis exhibita, continet etiam veritates universales tum naturalis, tum supernaturalis ordinis, atque primarie respicit Deum ipsum, quem electi in ineffabili mysterio trium Personarum divinarum in patria conspecturi sunt. Ideo Patres primae Synodi Vaticanae summam veritatum revelationum iure nuncupaverunt « doctrinae fidei » nomine,⁶ vestigiis

[37] inhaerentes Domini nostri qui asseverat: « Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me » (Io. 7, 16), necnon Apostoli qui scribit ad Titum de vita sancta a christifidelibus agenda, ut dignis moribus, « doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus » (Tit. 2, 10).⁷

20. [*Revelatio et manifestatio Christi*]. Divinae revelationis plenitudo in Christo Filio Dei recte dicitur apparuisse,⁸ non solum quia ipse, auctor et consummator fidei (cf. Hebr. 12, 2), praecipuas fidei veritates homines docuit, sed insuper quia per totam vitam suam nobis viam salutis monstravit. Nihilominus verum manet in ipsa doctrina Christi, Verbi Dei incarnati, causam reponebam esse cur tota eius vita habeat indolem divini testimonii, totumque mysterium Christi propter auctoritatem Dei qui nec falli nec fallere potest, sit credendum. Proinde teneri non potest fidem divinam et catholicam constitui primarie experientia, qua totum mysterium Christi in eoque omne revelatum verum percipiatur, et secundarie tantum in actu consistere quo, per conceptus et verba, ea exprimantur quae prius altiori gradu experientia attigerit. Quin potius catholica fides complectitur et agnitionem magisterii Dei et assensum, propter ipsius auctoritatem, veritatibus revelatis, prout ab Ecclesia credendae proponuntur.⁹ Eadem autem fides, caritate et donis Spiritus Sancti perfecta, augeri potest sensu Christi (cf. 1 Cor. 2, 16), ad veritates revelatas profundius intelligendas, immo quadam fruitione obscura mysterii Filii Dei, qui cum Patre et Spiritu Sancto animam iustorum inhabitat.¹⁰

21. [*Errores qui notioni catholicae revelationis plane adversantur*]. Catholicae revelationis notio penitus abiicitur ab iis qui falso contendunt Deum non posse, per legatos ab ipso eruditos aut inspiratos, communicare cum hominibus prolatis verbis aut Sacris etiam Litteris. Idem dicendum est de aliis quibusdam, opinantibus divinam revelationem non tantum religionem Veteris Novique Foederis, sed, etsi imperfectius, omnes religiones protulisse, eamque in eo consistere quod homines religiosi, ut ad absolutum, ad quod mens humana defertur, aliqua ratione spectare queant, res sacras sibi eligant, notionisque sibi effingant, quae, etsi conformitate cum re careant, inservirent tamen ad Deum quodammodo mente prosequendum.¹¹

22. [*Recens relativismi forma*]. Periculose etiam a vero discedunt qui sentiunt enuntiationes et conceptus quibus, etsi utique incomplete et imperfecte, veritates revelatae communicantur, impares esse ad res divinas omnino vere significandas; sed consideranda esse ut approximationes semper mutabiles semperque denuo corrigendas prout postulet sive altior quidam sensus mysterii quod creditur, sive mutata inter homines cogitandi ratio. Dum contra Deus revelans et Ecclesia quae, Deo adiuvante, munus exercet custodis et interpretis totius revelatae veritatis, saepe aperte significant se, non symbolice tantum, sed etiam proprie vereque loqui velle propterea que assensum plenum immutabilemque postulant doctrinae fidei illo sensu intellectae quem eorum sermones declarationesque exhibent.¹²

23. [*Externa revelationis signa*]. Etsi fides salutaris, qua Deo credimus, secundum illud Ioannis: « Filius Dei venit et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum et simus in vero Filio eius » (1 Io. 5, 20), procedit a lumine divinitus in mentem immisso, nihilominus, cum illa gratia fidei lateat in mente, sapientissimus Deus, volens ut obsequium fidei nostrae, quae est ex auditu, rationi consentaneum esset (cf. Rom. 10, 17 et 12, 1), internis Spiritus Sancti auxiliis coniunxit multiplicia revelationis signa, eaque imprimis externa, atque indoli publicae revelationis et naturae sociali hominum, qui ad fidem vocantur, accommodata. Quae quidem signa efficiunt, ut recta ratio divinam revelationis originem certis argumentis probare valeat.¹³

24. [*Primatus quidam miraculorum et prophetiarum*]. Inter ea signa, momento et perspicuitate argumenti quod praebent, eminent miracula et prophetiae,¹⁴ ut sapientissime docuit Concilium Vaticanum primum.¹⁵ Quae nonnisi ob praeiudicatas falsas opiniones vel absolute negantur, vel nimium extenuantur; at vero de illis Dominus noster declaravit: « Opera enim, quae dedit mihi Pater ut perficiam ea, ipsa opera, quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me » (Io. 5, 36) etiamque: « Scrutamini Scripturas, ... illae sunt quae testimonium perhibent de me » (Io. 5, 39).

25. [*Resurrectio Christi, prophetiae messianicae, Christus ipse*]. Ecclesia autem maximum in genere signorum semper habuit et habet resurrectionem corporalem Christi quae, ab Ipso

[39] clare prae-nuntiata, ob sepulchrum deprehensum vacuum appa-
 rationesque ipsiusmet Redivivi, fulgens signum historicum facta
 est. In genere autem argumentorum ex prophetiis desumptorum,
 Ecclesia plurimum semper aestimavit admirandam in Christo Iesu
 5 adimpletionem propheticam expectationis Messiae et regni eius.
 Quod argumentum ipse Dominus prius adhibuit (cf. Lc. 24,
 13-32) et de eo scripsit insuper S. Petrus: « Habemus firmiorem
 propheticum sermonem cui bene facitis attendentes, quasi lucer-
 nae lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat » (2 Petr. 1, 9).
 10 Nec praetereundum est praefulgens signum divinum, quod prae-
 sertim humiles corde sua claritate allicere valet, esse ipsum Iesum
 Magistrum, cuius sublimis sapientia et summa sanctitas testi-
 monium quod de se perhibuit adeo solide confirmant, ut ipse,
 distinguens inter se et miracula sua, asseverare potuerit: « Si
 15 mihi non vultis credere, operibus credite (Io. 10; 38).¹⁶

26. [*Praestantia quaedam signi Ecclesiae*]. Ecclesia ipsa,
 pro sua etiam nunc in orbe terrarum praesentia ac pro abundantia
 donorum quibus Christus eam ornare numquam destitit, per se
 inter revelationis signa praestat. « Ob suam nempe admirabilem
 20 propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus
 bonis foecunditatem, ob catholicam unitatem invictamque sta-
 bilitatem magnum quoddam et perpetuum est motivum credibili-
 litatis », ¹⁷ ac veluti signum levatum in nationes.¹⁸

27. [*Testimonia signaque interna*]. Sic fit, ut iis qui Dei
 25 moventis gratia fidem quaerunt, aut iis qui a Deo fidei lumen
 iam acceperunt, largus aditus pateat ad congruam notitiam ac-
 quirendam eamque augendam externorum signorum et probatio-
 num quae divinam revelationem invictè demonstrant. Quibus si-
 gnis et argumentis accedunt plures formae interni testimonii
 30 internaque vocationis ad credendum, iisque Deus ita mentem
 percellere potest, ut confirmare et corroborare etiam valeant ea
 quae obscura interdum manent in notitia signorum externorum;
 immo interdum, peculiarem gratiam Deo largiente, ipsa signa
 externa supplere possunt.¹⁹ Talia autem interna testimonia atque
 35 signa, quibus Deus, ut ait sanctus Paulus, in cordibus illucet
 (cf. 2 Cor. 4, 6), non sunt quidem praetermittenda: at cavendum
 etiam est ne plus aequo extollantur neve exinde despiciantur
 manifestiora signa externa. Synodus enim Vaticanæ Prima, de
 signis christianae revelationis agens, sollemniter prohibuit ne

quis censeret « sola interna cuiusque experientia aut inspiratione [40]
 privata homines ad fidem moveri debere ». ²⁰

28. [*Credere Deo, Deum et in Deum*]. Quod si fides salu-
 taris argumentis quae divinam revelationis originem probant,
 praeparatur atque protegatur, non tamen eisdem acquiritur; quin
 immo consensu humili suscipitur ut donum gratiae Dei. Fide enim
 non amplectimur divinam revelationem, nisi postquam haec ut
 credenda exhibita est ope iudicii ex divino lumine procedentis;
 immo ipse fidei actus est plenum intellectus et voluntatis obse-
 5 quium, quo homo, impulsus et tractus gratia Dei (cf. Io. 6, 44),
 credit Deo, Deum et in Deum: Deo nempe ut infallibili magistro
 innititur, Deum in tota doctrina revelata affirmat, in Deum salu-
 tem nostram sancto desiderio libere movetur.²¹

NOTAE

¹ Quod revelatio sit locutio Dei cui correspondeat fides, constat impri-
 mis ex Sacra Scriptura. Vide Io. 3, 11; 8, 25-28; 8, 38; 12, 50; 14, 10;
 17, 13; Rom. 10, 17 de fide ex auditu, et Hebr. 1, 1, citatum etiam in
 CONC. VATIC. Adde quod depositum fidei, in quo continetur tota revelatio
 credenda, vocatur « verbum Dei scriptum et traditum ». Quod ad S. Magi-
 sterium attinet, haud inutile erit eos adducere textus, qui directe aut in-
 directe conferunt ad confirmandam notionem revelationis ut locutionis Dei
 attestantis prouti declaratur in Constitutione. Quae declaratio opportuna
 videtur, ut traditionalis revelationis notio, in Sacra Scriptura etiam fundata,
 protegatur contra sententias minus rectas in quas, praecurrentibus auctoribus
 protestantibus, aliqui etiam catholici theologi inclinant. Sequuntur nunc
 textus Magisterii:

1. *Symbolum Epiphani*: DENZ. 13: « Credimus et in Spiritum
 Sanctum, qui locutus est in lege, et per prophetas praedicavit, et ad Iorda-
 nem descendit, in apostolis locutus est, et in sanctis habitat ».

2. *Symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum*: DENZ. 86: « Credi-
 mus ... et in Spiritum Sanctum, ... qui locutus est per sanctos Prophetas ».

3. CONC. CONSTANTINOP. II: DENZ. 212: « Confitemur fidem te-
 nere et praedicare ab initio donatam a magno Deo et Salvatore nostro Iesu
 Christo sanctis Apostolis et ab illis in universo mundo praedicatam,
 quam et sancti Patres confessi sunt et explanaverunt... ».

4. CONC. LATERAN. IV: DENZ. 428-429: « Haec sancta Trinitas,
 ... primo per Moysen et sanctos Prophetas aliosque famulos suos, iuxta
 ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tri-
 buit salutarem. Et tandem unigenitus Dei Filius Iesus Christus ... viam
 vitae manifestius demonstravit ».

5. CONC. FLORENT.: DENZ. 706: « Sacrosancta Romana Ecclesia ...
 unum atque eundem Deum Veteris et Novi Testamenti, hoc est, Legis

[41] et Prophetarum atque Evangelii profitetur auctorem; quoniam eodem Spiritu Sancto inspirante utriusque Testamenti *Sancti locuti sunt* ».

6. CONC. TRID., Sess. IV, Decr. *De can. script.*: DENZ. 783: « ... puritas ipsa Evangelii ... quod *promissum* ante per Prophetas in Scripturis sanctis, Dominus noster Iesus Christus Dei Filius *proprio ore primum promulgavit*, deinde per suos Apostolos tanquam fontem omnis et salutaris veritatis et morum disciplinae omni creaturae *praedicari iussit* ».

7. CONC. TRID., Sess. VI, Decr. *De iustificatione*, c. 6: DENZ. 798: « Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum ... fidem *ex auditu* concipientes, libere moventur in Deum ».

8. PIUS IX, Litt. Encycl. *Qui pluribus*, 9 nov. 1846: DENZ. 1636: « Et sane cum sanctissima nostra religio non ab humana ratione fuerit inventa, sed a Deo hominibus clementissime *patefacta*, tum quisque vel facile intelligit, religionem ipsam ex eiusdem Dei *loquentis auctoritate omnem suam vim acquirere* ».

9. PIUS IX, *ibid.*: cf. DENZ. 1637.

10. CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 2: DENZ. 1785: « Eadem sancta mater Ecclesia tenet ac docet ... placuisse eius [Dei] sapientiae et bonitati, ... seipsum et aeterna voluntatis suae decreta humano generi *revelare*, dicente Apostolo: "Multifariam multisque modis olim Deus *loquens* patribus in Prophetis: novissime diebus istis *locutus est* nobis in Filio" (Hebr. 1, 1 s.) ».

11. CONC. VAT., *ibid.*: DENZ. 1787: « Haec porro supernaturalis revelatio ... continetur in *libris scriptis* et sine scripto traditionibus, quae ipsius *Christi ore* ab Apostolis acceptae, aut (ab) ipsis Apostolis *Spiritu Sancto dictante* quasi per manus *traditae*, ad nos usque pervenerunt ».

12. CONC. VAT., *ibid.*, c. 3: DENZ. 1792: « Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt, quae *in verbo Dei scripto vel tradito continentur* »; DENZ. 1793: « Ecclesiam instituit (Deus per Filium suum) ... ut ea tanquam custos et magistra *verbi revelati* ab omnibus posset agnosci ».

13. CONC. VAT., *ibid.*, c. 4: DENZ. 1800: « *Fidei doctrina*, quam Deus revelavit, ... tanquam divinum depositum Christi *Sponsae tradita* »; cf. Sess. IV, Const. dogm. *de Ecclesia Christi*, c. 4: DENZ. 1836: « *Traditam revelationem* seu fidei depositum ».

14. CONC. VAT., *ibid.*, c. 3: DENZ. 1791: « Nemo tamen "*evangelicae praedicationi* consentire" potest, sicut oportet ad salutem consequendam. "absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati" »; coll. CONC. ARAUSIC. II (a. 529): DENZ. 178 s.

15. LEO XIII, Ep. *Testem benevolentiae*, 22 ian. 1899: DENZ. 1967: « Id autem non de vivendi solum disciplina, sed de *doctrinis* etiam, quibus fidei depositum continetur, intelligendum esse multi arbitrantur ».

16. *Iusiurandum contra errores modernismi*: DENZ. 2145: « *Fidei doctrinam* ab Apostolis per orthodoxos Patres eodem sensu eademque semper sententia ad nos usque *transmissam*, sincere recipio... Certissime teneo... fidem... (esse) verum assensum intellectus veritati *extrinsecus acceptae ex auditu*, quo nempe, quae a Deo personali, creatore ac Domino no-

stro *dicta, testata et revelata sunt*, vera esse credimus, propter Dei auctoritatem summe veracis ».

17. Decr. S. C. S. OFFICII *Lamentabili*, 3 iul. 1907: DENZ. 2059, damnatur prop. 59: « Christus determinatum *doctrinae corpus* omnibus temporibus cunctisque hominibus acceptabile non docuit, sed potius inchoavit motum quendam religiosum diversis temporibus ac locis adaptatum vel adaptandum ».

18. CIC, can. 1322, 1: « Christus Dominus fidei depositum Ecclesiae concredidit, ut ipsa Spiritu Sancto iugiter assistente, *doctrinam* revelatam sancte custodiret et fideliter exponeret ».

19. PIUS XI, Litt. Encycl. *Mortalium animos*, 6 ian. 1928: AAS 20 (1928) p. 8: « Liqueat inde, veram religionem esse posse nullam praeter eam quae *verbo Dei* revelato nititur ». *Ibid.*, pp. 11-12: « Utrumque Christi praeceptum... alterum scilicet *docendi*, alterum *credendi* ad aeternae salutis adeptionem, ne intelligi quidem potest, nisi Ecclesia *evangelicam doctrinam* proponat integram ac perspicuam, sitque in ea proponenda a quovis errandi periculo immunis ». *Ibid.*, p. 14: « *revelatae doctrinae* ».

20. PIUS XI, Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*, 14 mart. 1937: AAS 29 (1937) p. 156: « Revelatio sensu christiano est *verbum Dei ad homines* [Offenbarung im christlichen Sinn ist das Wort Gottes an die Menschen] ».

² Vide CONC. VAT., Sess. III, Canones *De fide cath.*: DENZ. 1810: « Si quis dixerit, rationem humanam ita independentem esse, ut fides ei a Deo imperari non possit, A. S. ».

³ Cf. CONC. ARAUSIC. II, can. 7: DENZ. 180;

CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 3: DENZ. 1791.

⁴ Ad rem S. AUGUSTINUS, *De vera religione*, c. 25, n. 46; PL 34, 142: « Quid autem agatur cum genere humano, per historiam commendari voluit [Deus] et per prophetiam ».

⁵ Constitutio intendit ex una parte agnoscere ea quae vera sunt in eis quae multi dicunt de indole historica obiecti revelationis, sed ex altera parte improbare ea vult quae falso de ea re dicuntur. Non desunt qui, anti-intellectualismo imbuti, velint statuere revelationem constitutam esse eventibus salutaribus, quibus sermones legatorum Dei subsidiarie tantum additi essent; quod significat fidem christianam iis sermonibus adiuvari posse, sed non regi debere. Scripsit G. TYRREL, *Through Scylla and Charybdis*, London, p. 287: « Revelation is not a statement, but a "showing". God speaks by deeds not by words ». Plures protestantes similia placita proferunt; quidam catholici periculose efferunt solum adspectum historicum, solos eventus in divina revelatione.

⁶ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1800.

⁷ Iam modernistae opponebant revelationem ut experientiam et impressionem eventuum, quam admittebant, revelationi ut doctrinae divinitus propositae ad credendum, quam reiiciebant. « Revelation — ita iterum TYRREL [*op. cit.*, p. 280] — belongs rather to the category of impressions, than to that of expression »; itemque [p. 213]: « Faith is now an intellectual assent to this revealed theology as deriving directly from the divine

[42]

intellect; it is no longer the adhesion of the whole man, heart, mind and soul, to the divine spirit within—primarily a spirit of life and love, and only thereby a guide or beacon leading the mind gradually to a fuller [43] instinctive apprehension of the religious truth implicit in the inspirations of grace ».

Non desunt catholici qui ab huiusmodi placitis non satis caveant, cum dicant Deum non revelasse doctrinam, et obiectum fidei esse historiam, non doctrinam.

⁸ PIUS XI, Litt. Encycl. *Mit brennender Sorge*, 17 mart. 1937: AAS 29 (1937) p. 150: « In Jesus Christus, dem menschgewordenen Gottessohn, ist die Fülle der göttlichen Offenbarung erschienen ».

⁹ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 3: DENZ. 1789 et 1792.

¹⁰ Tendentiae quae corriguntur in hoc numero 20 sunt veluti applicatio, ad adventum Christi, propensionum de quibus Constitutio egit sub duobus numeris praecedentibus. Quae hic corriguntur indebite efferunt ad spectum mysticum fidei indebiteque deprimunt ad spectum eius doctrinalem. Plura huiusmodi inveniuntur apud auctores protestantes, quorum opinione aliqui catholici quadamtenus moventur.

¹¹ Haec opinio, non adeo differens ab aliis, iam damnata in Decr. S. C. S. OFFICII *Lamentabili* et in Litt. Encycl. *Pascendi* (cf. DENZ. 2020 et 2075), desumitur ex auctore H. DUMERY, qui inter alia sequentia habet: « Le sujet pénétré en son fond par la présence de l'Absolu, ne peut la reconnaître qu'en la réfléchissant; il la projette sur les objets extérieurs (le sacré) ou sur ses objets intérieurs (sanctification de ses intentions, de ses actes psychologiques, de ses conduites) » [*Philosophie de la religion*, t. II, p. 189, n. 4];

« Il n'y a de religion que révélatrice et révélée: le processus de révélation se confond avec la suite des démarches que la conscience doit accomplir pour viser l'Absolu par et dans les représentations qu'elle parvient à s'en faire » (*op. cit.*, p. 254, n. 4);

« Le christianisme obéit à une règle générale: il établit une visée de Dieu sur une sélection de faits ou d'objets "révélateurs de Dieu" selon le processus de toutes les hiérophanies connues dans l'histoire. Sa supériorité éclate néanmoins dans l'excellence de son choix: il n'insinue pas le sacré dans les choses, il ne le dépose pas sur des êtres dépourvus de raison; il le dépose sur des hommes — les écrivains bibliques — spécialement sur un homme en qui la "révélation" culmine parce qu'il professe l'universel de la charité et qu'on ne voit rien qui puisse être ajouté au commandement de l'amour » (*Encyclopédie française*, t. XIX, art. *Foi, dogmes et sacrements*, 19, 38, 10).

¹² Ea est relativismi dogmatici et theologici forma quae reprobatur a PIO XII in Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: AAS 42 (1950) pp. 565-567.

¹³ Vide CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1795, et can. 4 *De fide*: DENZ. 1813.

Haec paragraphus praesentis Constitutionis non multa nova addit (quaedam tamen circa congruentiam signorum externorum cum natura hominis).

Est autem fere necessaria ad praeparanda ea quae sequuntur de diversis signis.

¹⁴ Quod vox « opera » indicat miracula, patet ex Io. 9, 4-7; 10, 12, 15, 24; etc.

¹⁵ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 3: DENZ. 1790. [44]

¹⁶ Recolitur doctrina CONC. VAT., quia a pluribus oblivioni mandatur (DENZ. 1795, 1813). Praeterea explicatur in quo consistat primatus miraculorum et prophetiarum. Additur, quia hodie valde opportuna esse videtur, aliqua nota circa resurrectionem Iesu ut signum historicum et circa prophetias messianicas. Additur etiam aliquid de signo quod ipse Iesus cum sua sapientia et sanctitate constituit, ne videatur Concilium hoc signum neglegere quod tanti momenti est multis fidelibus, divina gratia in Christum attractis.

¹⁷ CONC. VAT., Sess. III, Const. Dogm. *De fide cath.*, c. 3: DENZ. 1794.

¹⁸ Explicatur in quo consistat primatus signi quod est Ecclesia. Nihil additur descriptioni signi Ecclesiae a Concilio Vaticano I datae, quia additio deberet rem perficere, sed nulli sententiae privatae magis quam alii etiam licitae favere. Hoc autem videtur difficile.

¹⁹ Audiamus S. THOMAM, in: *Summa Theol.*, II-II, q. 2, a. 9, ad 3: « Ille qui credit habet sufficiens inductivum ad credendum: inducitur enim auctoritate divinae doctrinae miraculis confirmatae, et, quod plus est, interiori instinctu Dei invitantis, unde non leviter credit. Tamen non habet sufficiens inductivum ad sciendum. Et ideo non tollitur ratio meriti »;

Quodlib. II, q. 4, a. 6, ad 3: « Interior instinctus, quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus, pertinet ad virtutem Primae Veritatis, quae interius homines illustrat et docet »; cf. etiam *loc. laud.* ad 2.

In Adnotationibus in Schemata prosynodalia Concilii Vaticani, haec habentur: « Tenendum etiam est, gratiam Dei internam supplere id, quod pro huiusmodi hominibus (rudibus) deficit in propositione fidei externa, Sed non propterea propositio fidei per motiva captui accommodata et diligentia necessaria negari ac totum ad internam experientiam et ad internum instinctum revocari potest » (*Coll. Lac.*, t. VII, col. 1623).

²⁰ CONC. VAT., Sess. III, Canones *De fide cath.*: DENZ. 1812

²¹ Cf. CONC. TRID., Sess. VI, Decr. *De iustificatione*, c. 6: DENZ. 798.

[45]

CAPUT V
DE PROGRESSU DOCTRINAE

29. [*Thesaurus veritatis a Christo accipiendus est*]. Sancta Vaticana Synodus secunda firmiter profitetur thesaurum veritatis, quo vita christiana usque ad finem mundi alenda est, a Christo Iesu, auctore et consummatore fidei (cf. Hebr. 12, 2), hac ratione fuisse acceptum ut, postquam cum Apostolis completus fuit,¹ in seipso augeri amplius non possit.² Apostoli enim, illustrati a Paraclito, qui eos docebat omnia, iisque suggerebat omnia, quaecumque dixerat Magister (cf. Io. 14, 26), praedicaverunt ubique quae ille audiverat a Patre (cf. Io. 15, 15), eaque successoribus tradiderunt tamquam pretiosum depositum (cf. 1 Tim. 6, 20), ab Ecclesia, Spiritus Sancti in se inhabitantis auxilio freta, fideliter custodiendum.³

30. [*Custodiendi thesauri fidei ratio*]. Hic autem thesaurus efficaciter fructuoseque non custoditur quidem mera librorum conservatione et verborum repetitione, sed viventi magisterio, quo Ecclesia fidem et mores reapse dirigat,⁴ prout sane postulentum sincera revelatorum intellegentia,⁵ tum fidelium pietas ad altiorem divitiarum Christi investigationem impellens,⁶ tum errantium impugnationes,⁷ tum demum novae temporum necessitates novaeque quaestiones solvendae.⁸ Quamobrem docet Sancta Synodus ipsam naturam sacri magisterii secum ferre et investigationem revelationis fontium, et sedulam ac piam sobriamque ipsorum fidei mysteriorum perscrutationem.

Quae inquisitio mentes a divina revelatione minime avellit; nam nullatenus contendit divinitus tradita humanis inventis mutare aut quomodolibet subrogare,⁹ sed eo potius spectat ut divitias in ipsa revelatione latentes scrutetur atque declaret,¹⁰ iis sane viis quae connexionem cum revelatis adamussim servent.¹¹

[46]

31. [*Progressus doctrinalis affirmatio*]. Quapropter Sancta Synodus agnoscit et profitetur in Ecclesia Christi verum in doctrina fidei intellegenda et proponenda progressum peragi, adeo ut etiam novae definitiones veritatum revelatarum haberi valeant;¹² sed illum tantum legitimum declarat, qui in incremento humanae

durmtaxat cognitionis de revelatione consistit, non vero in ipsius depositi augmento. Illud enim in seipso immutatum permanet, cum quaelibet veritas quae ab Ecclesia noviter proponatur, saltem implicite ibidem contineatur, ideoque auctoritate divina fulciatur.

NOTAE

¹ CONC. TRID., Sess. IV, *Decr. De can. script.*: DENZ. 783; *Decr. S. C. S. OFFICII Lamentabili*, 3 iul. 1907, prop. 21: DENZ. 2021.

² PIUS IX, Breve *Eximiam tuam* ad Archiep. Coloniensem, 15 iun. 1857 (contra Guenther): DENZ. 1656; *Syllabus* prop. 5: DENZ. 1705; CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1800.

³ CONC. VAT., *ibid.*; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2307, 2313, 2314.

⁴ LEO X, Bulla *Exsurge Domine*, 15 iun. 1520: DENZ. 767; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2313.

⁵ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1796; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2314.

⁶ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, 29 iun. 1943: AAS 35 (1943) p. 196.

⁷ S. SIMPLICIUS, Epist. *Quantum presbyterorum*, 9 ian. 476: DENZ. 159: « ... Hortor (ergo), frater carissime, ut modis omnibus faciendae synodi perversorum conatibus resistatur, quae non alias semper indicta est, nisi cum aliquid in pravis sensibus novum aut in assertione dogmatum emerit ambiguum: ut in commune tractantibus, si quae esset obscuritas, sacerdotalis deliberationis illuminaret auctoritas... »;

S. GELASIUS I, Epist. *Licet inter varias*, 28 iul. 493 (?): DENZ. 161;

PIUS IX, Ep. *Gravissimas inter* ad Episc. Monaco-Frising. (contra Frohschammer), 11 dec. 1862: DENZ. 1675;

PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: DENZ. 2308; Litt. Encycl. *Mystici Corporis*: AAS 35 (1943) pp. 197-198.

⁸ Maxime in re morali, progrediente cultura, oriuntur nova problema; attamen etiam in ordine magis speculativo progressus fit ob necessitates religiosas recenter exortas: cf. Litt. Encycl. *Mystici Corporis*: *ibid.*, pp. 196-197.

⁹ PIUS IX, Breve *Eximiam tuam*, 15 iun. 1857: DENZ. 1656; *Syllabus*, prop. 5: DENZ. 1705;

CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1800; Sess. IV, Const. dogm. I *De Eccl. Christi*, c. 4: DENZ. 1836; « ... Neque enim PETRI successoribus Spiritus Sanctus promissus est, ut eo revelante novam doctrinam patefacere, sed ut, eo assistente, traditam per Apostolos revelationem seu fidei depositum sancte custodirent et fideliter exponerent ».

¹⁰ S. SIMPLICIUS, epist. *Quantum presbyterorum*: DENZ. 159; S. GELASIUS I, epist. *Licet inter varias*: DENZ. 161.

¹¹ CONC. VAT., Sess. III, Const. dogm. *De fide cath.*, c. 4: DENZ. 1800; coll. can. 3: DENZ. 1818;

- [47] Decr. S. C. S. OFFICII *Lamentabili*, 3 iul. 1907, prop. 59-65: DENZ. 2059-2065; S. PIUS X, Litt. Encycl. *Pascendi*, 8 sept. 1907: DENZ. 2080.
¹² PIUS IX, Bulla *Ineffabilis Deus*, 8 dec. 1854: DENZ. 1641;
 CONC. VAT., Sess. IV, Const. dogm. I *De Eccl. Christi*, c. 3: DENZ. 1831; c. 4: DENZ. 1838;
 PIUS XII, Const. Apost. *Munificentissimus Deus*, 1 nov. 1950: DENZ. 2332.

[48]

CAPUT VI

DE REVELATIONIBUS PRIVATIS

32. [*Privatarum revelationum valor*].¹ Cum ipse Dominus significaverit charismata et miracula semper fore in Ecclesia, Apostolus vero monuerit: « Spiritum nolite extinguere » (1 Thess. 5, 19), revelationes privatas necnon alia dona charismatica, dummodo idonea divinae originis signa ostendant, Ecclesia reverenter suscipit secundum verba Doctoris gentium: « Omnia autem probate, quod bonum est tenete » (1 Thess. 5, 21).

Circa privatas autem revelationes, quae post mortem Apostolorum contigisse ferantur, Sancta Synodus declarat eas iudicio Pastorum Ecclesiae penitus subiciendas esse, ne fideles seducantur, cum Christus monuerit: « Pseudoprophetae surgent, et seducunt multos » (Mt. 24, 11); item declarat tunc solum consideratione dignas esse, cum omnino congruant veritatibus in publico fidei thesauro contentis et ad vitam christianam agendam, sub Pastorum ductu, impellant; praebere autem non posse occasionem ad instituta ecclesiastica quaelibet proferenda, nisi aliunde fundamentum dogmaticum habeant; numquam demum licere earum causa novas induci doctrinas, vel nova incoepa, invita Ecclesia, inchoari.

Insuper docet revelationibus privatis, etsi approbatis, non debere, nec posse a nobis exhiberi assensum fidei catholicae, sed tantum fidei humanae, iuxta regulas prudentiae, secundum quas praedictae revelationes sunt probabiles et pie credibiles.²

Proinde christifideles strenue cohibeant immoderatam curiositatem circa mira, non satis probata ab Ecclesiae Pastoribus. Sunt enim qui talia prosequantur perinde ac si ipsum fidei Depositum insufficiens esset ad vitam christianam fovendam, vel quasi extra Depositum uberiora pascua ovibus Christi paterent.

33. [*Praxis pernicioosa spiritismi*]. Curiositas illa prorsus pernicioosa evadit, quando fideles, ea permoti, sese tradunt divinationi superstitiosae, cuiuslibet formae, praesertim autem spiritismo, quo cum spiritibus vel animabus separatis sensibilis communicatio humanis industriis provocare intenditur ad varias notitias variaeque auxilia consequenda. « Nec inveniatur in te (ait Dominus Deus) qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quaerat a mortuis veritatem. Omnia enim haec abominatur Dominus » (Deut. 18, 10-12).³ Apostolica vero Sedes non praetermisit variis suis documentis spiritismi malo apta opponere remedia.⁴

34. [*Reprobatio praxium*]. Cum autem constet multis in regionibus late serpere atque magis in dies diffundi superstitionem, etiam nonnumquam dolo malo sub falso titulo parapsychologiae, seu illius disciplinae cuius est ea explicare facta, quae legibus ordinariis psychicis contradicere videntur: Sacrum Concilium divina lege omnino prohibitum declarat, utpote peccatum gravissimum contra religionem, velle tum animas mortuorum evocare, tum perceptibilem cum iisdem vel quibuscumque aliis spiritibus communicationem ad quemlibet finem consequendum velle instituere, quocumque modo id fiat, publice vel privatim, etiamsi habeatur intentio sese dirigendi ad solos spiritus bonos atque tota exhibitio speciem honestatis, pietatis religionisque prae se ferat. Vetat insuper omnes christianos, ne vel ex mera curiositate sessionibus spiritisticis aut aliis huius generis conventibus intersint aut quocumque modo faveant.

35. [*Cultus fidelium defunctorum et Angelorum custodum*]. Omnes autem fideles S. Synodus hortatur, ut exemplum piae Matris Ecclesiae imitantes, preces effundant pro fidelibus defunctis, ut iisdem visionem Dei consecuti pro nobis apud eum intercedant; item ut sese commendent sanctis Angelis, qui ex paterna Dei providentia custodiunt humanum genus, singulisque hominibus praesto sunt, ne succumbant invidiantibus hostibus, gubernatione, auxilio, illuminationibus.⁵

[49]

NOTAE

¹ BENEDICTUS XIV: *De servorum Dei beatif. et beat. canoniz.*, Prati, 1840, l. III, c. 52-53. Ita, cap. 53, n. 15: « Revelationibus [privatis], etsi approbatis, non debere, nec posse a nobis exhiberi assensum fidei catholicae, sed tantum fidei humanae, iuxta regulas prudentiae, iuxta quas praedictae revelationes sunt probabiles et pie credibiles »;

Cf. etiam, *ibid.*, II, 32.

[50] BENEDICTUS XV, Litt. Decr. *Ecclesiae consuetudo*, 13 maii 1920: AAS 12 (1920) p. 486.

S. PIUS X, Litt. Encycl. *Pascendi*, 8 sept. 1907: ASS 40 (1907) p. 649: « Quum autem de piis traditionibus iudicium fuerit, illud meminisse oportet: Ecclesiam tanta in hac re uti prudentia, ut traditiones eiusmodi ne scripto narrari permittat nisi cautione multa adhibita praemissaque declaratione ab Urbano VIII sancita; quod etsi rite fiat, non tamen facti veritatem adserit, sed, nisi humana ad credendum argumenta desint, credi modo non prohibet. Sic plane sacrum Consilium legitimis ritibus tuendis, abhinc annis XXX, edicebat [Decr. 2 maii 1877]: " Eiusmodi apparitiones seu revelationes neque approbatas neque damnatas ab Apostolica Sede fuisse, sed tantum permissas tamquam pie credendas fide solum humana, iuxta traditionem quam ferunt, idoneis etiam testimoniis ac monumentis confirmatam ". Hoc qui teneat, metu omni vacabit. Nam Apparitionis cuiusvis religio, prout factum ipsum spectat et relativa dicitur, conditionem semper habet implicitam de veritate facti: prout vero absoluta est, semper in veritate nititur, fertur enim in personas ipsas Sanctorum qui honorantur ».

PIUS XI, Litt. Encycl. *Miserentissimus Redemptor*, 8 maii 1928: AAS 20 (1928) pp. 177-178.

PIUS XII, Litt. Encycl. *Haurietis aquas*, 15 maii 1956: AAS 48 (1956) pp. 328, 346-348; cf. *ibid.*, p. 340: « non proprie rationem habens privatae cuiusvis patefactionis divinitus patratae... ».

² Cf. BENEDICTUS XIV: *l. c.*

³ Vide etiam Lev. 19, 31 et 20, 6; Is. 8, 19-20; Ier. 27, 9; Act. 8, 9-23; 16, 16-19 et 19, 13-20; Gal. 5, 20; Apoc. 21, 8.

⁴ Praeter documenta antiquiora ALEXANDRI IV, *Quod super nonnullis*, 27 sept. 1258; IOANNIS XXI, dicti XXII, *Super illius*, anni 1326; INNOCENTII VIII, *Summis desiderantes*, 5 dec. 1484; LEONIS X, *Supernae dispositionis*, 5 maii 1514, *Honestis petentium*, 13 febr. 1521; SIXTI V, *Coeli et terrae*, 5 ian. 1585; GREGORII XV, *Omnipotentis Dei*, 20 mart. 1623; URBANI VIII, *Inscrutabilis*, 11 apr. 1631, conferas imprimis Encycl. S. C. S. OFFICII, *De magnetismi abusu*, 4 aug. 1856: ASS 1 (1865) pp. 177-178; DENZ. 1653-1654; Responsionem S. C. S. OFFICII 24 apr. 1917: AAS 9 (1917) p. 168; DENZ. 2182; CIC, can. 1399, 7°. De spiritismo et rebus annexis in CONC. VAT., vide MANSI 53, 773; CL VII, 784.

⁵ Cf. *Catech. Romanus*, IV, 9, 4; Hymnus: *Custodes hominum*; Orat. *Angele Dei*.

CAPUT VII

[51]

DE ORDINE NATURALI ET SUPERNATURALI

36. [*Deus auctor naturae et largitor gratiae*]. Cum, iuxta Scripturae sanctorumque Patrum doctrinam, « quod cecidit in Adam primo, erigitur in secundo », ¹ credit et profitetur Sacrosancta Synodus omnipotentem Deum, cuius essentia bonitas, hominem creasse ad imaginem et similitudinem suam eumque ad sui visionem beatificam per donum gratiae consequendam destinasse.

37. [*Magna hominis dignitas, qui natura sua ordinatur ad servitium Dei*]. Homo quidem, universitatis rerum visibilium caput et corona (cf. Ps. 8, 6-9) ² utpote anima praeditus rationali, in qua imago Dei resplendet (cf. Gen. 1, 27), ³ sua ipsa natura ordinatur ad serviendum Deo eique cultum praestandum adorationis, amoris et laudis.

Voluit autem Deus, liberrimo suae voluntatis consilio, hominem ad consortium divinae naturae sublimare, ut qui natura potius est servus, adoptionis gratia esset filius, idemque, virtutibus fidei, spei et caritatis auctus, Creatorem suum coleret non solum tamquam Dominum, verum etiam tamquam Patrem, atque, exacto probationis tempore, ad vitam sempiternam in perfecta possessione et fruitione Dei unius et trini perveniret. ⁴

38. [*Mysterium nostrae elevationis ad ordinem supernaturalem*]. Porro Sacrosancta Synodus dilectionis divinae mysterium agnoscens atque summas grates largitori Deo rependens, fideles docet tantum donum simul esse prorsus gratuitum et naturae humanae mire conveniens. ⁵

Homini quippe exaltatio in consortium divinae naturae per adoptionis gratiam, quae hisce in terris est aeternae gloriae quaedam inchoatio, excedit omnes vires et exigentias humanae naturae, ideoque gratuitum Dei beneficium dicenda est, seu, ut aiunt Ecclesiae Doctores, sanctorum Patrum doctrinae inhaerentes, donum supernaturale. ⁶ « Oculus non vidit, inquit Apostolus, nec

2] auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeeparavit Deus iis, qui diligunt illum » (1 Cor. 2, 9).

Eorundem tamen Patrum ac Doctorum praeunte doctrina, agnoscenda est in humana natura non solum capacitas ad supernaturale hoc donum suscipiendum,⁷ verum etiam admirabilis convenientia. Homo enim ad imaginem Dei creatus, naturale gerit desiderium felicitatis quod in nullo bono finito ex toto quiescere potest,⁸ atque ultimam ac perfectam beatitudinem, qua adepta nihil remaneat appetendum, Dei visione consequitur.⁹

10 39. [*Finis supernaturalis est unicus finis ad quem, etiam post peccatum, homo ordinatus manet*]. Ex summa vero benignitate, qua nos Deus ad ordinem supernaturalem vocavit, id consequitur, ut homo nonnisi unum habeat ultimum finem, ad quem ex Dei consilio, etiam post peccatum, ordinatus manet; quodsi eum
15 non attingat, nihil ei prodest naturae bonis plurimum affluxisse, cum ne naturalem quidem finem consequatur (cf. Mt. 16, 26).

40. [*Gratia perficit naturam*]. In supernaturali autem fine et naturalis, ad quem viribus suae naturae homo pervenire potuisset, continetur tamquam perfectibile in perfecto, et ipsius bona naturae, quae caelesti statui congruunt, plene servantur ac perficiuntur. Etenim ordo supernaturalis nec destruit nec extenuat naturalem ordinem, sed potius extollit perficitque,¹⁰ quippe qui eidem potiora auxilia praestet atque in eo insitas capacitates compleat.

25 41. [*Errores reprobantur*]. Igitur Sacrosancta Synodus tum eorum reprobatur errores, qui, non apte inter ordinem naturalem et supernaturalem distinguentes, vocationem hominis ad statum gratiae et gloriae debitam esse naturae humanae, aut ei a Deo necessario concedendam asseverant; tum eorum, qui, naturalismo
30 aut falso humanismo caecati, eo usque ingratitude in gratiam Dei procedant, ut eadem dona aut spernant aut summe esse appetenda negent.

NOTAE

¹ S. LEO M., *Sermo* 12, 1: PL 54, 168. Huc faciunt omnes textus S. Scripturae qui de *reconciliatione, restitutione, renovatione...* per Christum operata loquuntur, qui tamen omnes apte in verbis citatis S. Leonis perstringi videntur.

² Vide etiam Sap. 9, 2-3 et 10, 1-2; Gen. 1, 28-30; Eccli, 17, 1-2.

³ Vide quoque Eccli. 17, 1; 1 Cor. 11, 7; Col. 3, 10.

⁴ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, 29 iun. 1943: AAS 35 (1943) p. 232.

⁵ Urgendi videntur duo limites veritatis catholicae circa mysterium nostrae elevationis ad ordinem supernaturalem, nempe gratuitas et summa convenientia, extra quos limites manet tantummodo libertas erroris.

⁶ Cf. damnatos errores Baii, prop. 21: DENZ. 1021; Paschasii Quesnel, prop. 35: DENZ. 1385; Synodi Pistoriensis, prop. 16: DENZ. 1516;

S. PIUS X, Litt. Encycl. *Pascendi*, 8 sept. 1907: DENZ. 2103, necnon PII XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2318.

⁷ S. PIUS X, Litt. Encycl. *Pascendi*: DENZ. 2103: « Hic autem queri vehementer Nos iterum oportet, non desiderari e catholicis hominibus, qui... in natura humana non capacitatem solum et convenientiam videantur admittere ad ordinem supernaturalem, quod quidem apologetae catholici opportunis adhibitis temperationibus demonstrarunt semper, sed germanam verique nominis exigentiam ».

S. AUGUSTINUS, *De Trin.*, XIV, 8, 11: PL 42, 1044: « Eo quippe ipso imago eius est, quo eius capax est eiusque particeps esse potest »;

Id., *De Trin.*, XIV, 4, 6: PL 42, 1040: « quia summae naturae capax est, et esse particeps potest, magna natura est [homo] ».

S. THOMAS, *Summa Theol.*, I-II, q. 113, a. 10: « et quantum ad hoc, iustificatio impii non est miraculosa, quia naturaliter anima est gratiae capax, eo enim ipso quod facta est ad imaginem Dei, capax est Dei per gratiam, ut Augustinus dicit »;

Id., *Summa Theol.*, III, q. 9, a. 2, ad 3: « Visio seu scientia beata est quodammodo supra naturam animae rationalis, in quantum scilicet propria virtute ad eam pervenire non potest; alio modo vero est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet capax est eius, prout scilicet ad imaginem Dei facta est, ut supra dictum est [in corp. art.] ».

⁸ S. AUGUSTINUS, *Confess.* I, 1, 1: PL 32, 661: « Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te ».

S. THOMAS, *Summa contra Gent.*, III, c. 50: « Nihil finitum desiderium intellectus quietare potest ».

⁹ S. AUGUSTINUS, *De Civ. Dei*, XII, 1, 3: PL 41, 349: « ... in tanta excellentia creata est (rationalis natura), ut ... (non) expleat indigentiam suam nisi utique beata sit, eique explendae non sufficiat nisi Deus ».

S. THOMAS, *Summa Theol.*, I-II, q. 3, a. 8: « Ultima et perfecta beatitudo non potest esse nisi in visione divinae essentiae »; *Ibid.*, I-II, q. 2, a. 8: « Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato ».

Eadem recinunt auctores qui de hominis fine ultimo, qui totaliter quietet appetitum, loquuntur idem adhibentes S. Thomae argumentum.

¹⁰ PIUS XI, Litt. Encycl. *Divini illius Magistri*, 31 dec. 1929: DENZ. 2206.

CAPUT VIII

DE PECCATO ORIGINALI IN FILIIS ADAE ¹

42. [*Introductio*]. Cum nostro etiam tempore de peccato originali eiusque transfusione in omnes homines opiniones circumferantur, quae genuinam fidei notionem corrumpunt et ipsa fundamenta vitae christianae laedunt profanis vocum novitatibus (cf. 1 Tim. 6, 20), sacrosancta Vaticana Synodus secunda necessarium esse ducit doctrinam a superioribus Conciliis definitam quoad idem originale peccatum iterum confirmare et pressius declarare.

43. [*Dogma de peccato originali mysterii velamine obtecuratur est*]. Primum quidem enixe monet Christi fideles, ut meminerint, ad multarum aberrantium opinionum ressecandam radicem, peccatum originale esse dogma fidei, cui perscrutando humana ratio non sufficit.

Licet enim de existentia peccati, quo ab origine genus humanum infectum est, etiam ipsa vita hominum, aerumnis et tentationibus plena, testimonium quoddam praebet, eiusdem tamen peccati intima natura, prout a revelatione credenda proponitur, mysterii velamine obtecuratur est; quod autem mysterium solidaritate, ut aiunt, generis humani cum Iesu Christo Redemptore aliquo modo illustratur (cf. Rom. 5, 17-21).

Igitur, etiam qui experiuntur difficultatem quaestionis, regatur oportet gubernaculo auctoritatis, quod est regula fidei; etsi enim natura peccati originalis non facili ratione pervideatur, nec expedite sermone explicetur, « verum tamen est quod antiquitus veraci fide catholica praedicatur et creditur per Ecclesiam totam ».²

44. [*Peccatum originale, quo homines infecti nascuntur, veram habet peccati rationem*]. Porro semper credit et praedicat Ecclesia universa, quemadmodum et consuetudo baptizandi etiam infantes ostendit, peccatum, quod ab uno homine in omne genus humanum propagatione seu generatione transfunditur, non esse ut quorundam ferunt placita modernorum, defectum ex limitatione humanae naturae manantem, vel privationem unionis cum

societate hominum Deo servientium, vel ipsam varietatem divisionemque qua universum genus humanum inde ab initio laborat, vel solum propensionem in malum, quam omnes a nativitate experiuntur, sed esse, licet diversa ratione ac peccatum personale, vere et proprie peccatum, quod homines reos tenet eosque, nisi per regenerationem deleatur quod generatione contractum est, in perditionem vitae aeternae trahit.

Novimus enim, docente fide, homines nasci expertes vita Dei, iniustos, mortuos quantum ad animam, natura filios irae (cf. Eph. 2, 3), eosdemque, nisi per meritum Christi Deo reconcilientur et in Christo renascantur, vitam aeternam, ad quam destinati sunt, consequi non posse: « Per unius delictum, ait enim Apostolus, in omnes homines in condemnationem » (Rom. 5, 18).

45. [*Quanam causa peccatum originale habeat rationem peccati*]. Credit praeterea ac profitetur Ecclesia originale peccatum, quod inest unicuique proprium, non ex eo habere peccati rationem, quod homo nascendo fit membrum societatis hominum corruptae, sed ex eo quod homo generatur in natura peccato Adam infecta, quippe qui fuit principium, caput et fons totius humanae naturae.³ « In primo quidem Adam (Deum) offendimus, inquit venerandae traditionis testis Irenaeus,⁴ non facientes eius praeceptum », et similiter Ecclesiae Doctor Ambrosius: « Omnes, inquit, in primo homine peccavimus, et per naturae successionem culpa quoque ab uno in omnes transfusa successio est ».⁵

46. [*Per peccatum originale genus humanum in deterius commutatum est*]. Item credit et profitetur Ecclesia per illam praevagationem primi parentis universum genus humanum non solum innocentiam amisisse indeque id obvenisse ut omnes homines debitae iustitiae expertes deinceps necessario nascantur, verum etiam ipsum genus humanum, quoad corpus et animam, in deterius mutatum esse.

Amissa enim originali iustitia, quam sibi et universae suae propagini mandatum Dei transgrediendo Adam perdidit, homines imperio mortis etiam corporalis subacti sunt et vulnera susceperunt concupiscentiae et ignorantiae; quibus liberum eorum arbitrium, etsi minime extinctum fuerit, adeo tamen attenuatum est ac talem ad malum proclivitatem contraxit ut non solum ad opera salutis facienda nihil valeat sine gratiae praevenientis auxilio, dicente Domino: « Sine me nihil potestis facere » (Io. 15, 5), sed

[55]

5

10

15

20

25

30

35

4]

5

10

15

20

25

30

[56] etiam ad totam legem naturalem servandam diuque peccata vitanda, nisi divinitus liberatum adiutumque, impares habeat vires. Minime autem hominibus post praevaricationem Adae desperandum est; nam ipse Adam forma fuit futuri (cf. Rom. 5, 14), scilicet Christi Domini, qui nos de potestate peccati redemit et gratiam largitus est multo magis abundantem. Nam « non sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit » (Rom. 5, 15); in omnes videlicet, qui renascuntur per ipsum ex aqua et Spiritu Sancto (cf. Io. 3, 5).

47. [*Peccatum originale revelatum continetur in Epistola ad Romanos*]. Tenet insuper ac profitetur sacrosancta Synodus, doctrinam Concilii Tridentini et superiorum Conciliorum confirmans ac declarans,⁶ veritatem de peccato originali, quod in omnes homines pertransiit, ab Apostolo doceri in *Epistola ad Romanos*, cap. 5, 12-19, prout verba illa Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit.

48. [*Doctrina de communi origine generis humani*]. Cum exsistent, etiam inter Ecclesiae filios, qui, nostris diebus, unitatem originis humani generis aut negent aut in dubium vocent, sacrosancta Vaticana Synodus secunda ad integritatem tutandam doctrinae supra expositae, qua credimus peccatum originale illud ab uno⁷ in omnes generatione transfundi,⁸ et ad fovenda necessitudinis caritatisque vincula inter omnes populos, qui ad unam Christi gratiam vocantur quemadmodum ab uno fonte promanant, profitetur et docet, quod universa Ecclesia, divina innixa revelatione, semper tenuit et docuit, homines nempe hisce in terris (post Adam viventes), quamlibet gerant corporis formam vel colorem, communem suae naturae habere originem sicut communem salutis habent auctorem.⁹ Ait enim Apostolus: « Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae » (Rom. 5, 18) et ulterius: « Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur » (1 Cor. 15, 22).

35 Deus quippe, ut idem ait Apostolus, huius praeco veritatis, « fecit ex uno omnes genus hominum inhabitare super universam faciem terrae » (Act. 17, 26) formans « primum hominem » (cf. 1 Cor. 15, 45),¹⁰ Adam, eiusque uxorem, quae « mater cunctorum viventium » (Gen. 3, 20) appellata est, ut bini illi coniuges

totius humani generis naturale essent principium, ex quo scilicet [57] qui ubilibet nascerentur homines generatione descenderent.

49. [*Opiniones contra monogenismum reprobantur*]. Reprobatur igitur sacrosancta Synodus eorum placita, qui asseverant vel post Adam hisce in terris veros homines exstitisse, qui non ab eodem protoparente naturali generatione originem duxerint, vel per Adam multitudinem quamdam protoparentum significari, cum huiusmodi opiniones contradicant doctrinae catholicae. Nequaquam enim apparet, quomodo huiusmodi sententiae componi queant cum iis, quae fontes revelatae veritatis et acta Magisterii Ecclesiae proponunt de peccato originali, quod procedit ex peccato vere commisso ab uno Adamo, quodque generatione in omnes transfusum, inest unicuique proprium.¹¹

NOTAE

¹ Ad singulas paragraphos notes:

Ad § 43: *Peccatum originale naturam induit mysterii*.

Si considerentur omnia elementa, quae a revelatione de peccato originali perhibentur, nempe quod est verum peccatum et non solum poena peccati, quod est voluntarium voluntate primi parentis, quod generatione transfunditur etiam a parentibus quibus iam est remissum, quod in privatione iustitiae originalis consistit, negari non posse videtur in peccato originali naturam mysterii latere.

Tamen cavendum est ne declarando peccatum originale esse mysterium quaestionem disputatam definire velimus, scilicet utrum sola ratione ex malis huius vitae existentia peccati originalis demonstrari possit. Novimus S. AUGUSTINUM adhibuisse hoc argumentum (cf. v. g. *Contra Iulianum*, IV, 16, 82). S. THOMAS scribit quod « satis probabiliter probari potest huiusmodi defectus [mortem et concupiscentiam] esse poenales; et sic colligi potest humanum genus peccato aliquo originaliter esse infectum » (*Summa contra Gentes*, IV, 52). S. BONAVENTURA existimat « catholicis doctoribus non solum fide sed etiam rationum evidentia certitudinaliter [apparere] » humanam naturam in praesentis vitae conditionem defectam esse merito primae praevaricationis (*In II Sent.* d. 30, a. 1, q. 1).

Quapropter necessarium erat distinguere inter existentiam peccati originalis, cui et vita hominum plena tentationibus et aerumnis testimonium saltem probabile, nemine, quantum scitur, diffidente reddit, et definitam seu accuratam notionem peccati originalis, quae tegitur mysterii velamine.

Item placuit citare verba S. Augustini, quae occasione disputationum de peccato originali contra rationalismum Iuliani Eclanensis prolata sunt.

Ad § 44: *Peccatum originale veram habet peccati rationem*.

Peccatum originale veram habere rationem peccati definitum fuit in Concilio Arausicano II, can. 2 (DENZ. 175), et in Concilio Tridentino, Sess.

3] V, Decr. *De peccato orig.*, can. 2 (DENZ. 789). Quam notionem peccati multis modis Concilium Tridentinum exprimit; loquitur enim de *reatu* peccati originalis qui in baptisate remittitur (DENZ. 792), de peccato originali quod mors est animae (DENZ. 789), quod homines a conceptione iniustus facit (DENZ. 795), impios (DENZ. 796), Deo inimicos (DENZ. 799), filios irae (DENZ. 793), qui Deo indigent reconciliari per Dominum Christum (DENZ. 790). Praeterea Concilium Lugdunense II (DENZ. 464) et Concilium Florentinum (DENZ. 693) definierunt illorum animas qui in actuali mortali peccato vel *solo originali* decedunt, mox in infernum descendere, poenis disparibus puniendas.

Quae omnia urgenda esse videntur propter eorum opiniones qui reatum peccati originalis aut negare aut enervare contendunt, existimantes peccatum originale nihil esse aliud quam defectum humanae naturae ex eius finitudine proveniente (malum radicale), aut defectum communitatis religiosae cui ex dispositione divina homo pertinere deberet, aut propensionem vehementem qua homines ad malum feruntur, aut (obscura est sententia) rerum multipliciter antequam multipliciter ope evolutionis ad unitatem redigatur.

Ad § 45: *Peccatum originale est voluntarium voluntate primi parentis.*

Urgendum videtur tum propter quorundam opiniones, qui dicunt homines trahere peccatum originale quia nascendo inseruntur in societatem hominum qui non Deo serviunt sed peccato, tum propter eos, qui polygenismum defendere conati sunt vel saltem demonstrare certum non esse quod a fide catholica excludatur.

Ad § 46: *Per peccatum originale totus homo in deterius commutatus est.*

In § 46 redigenda, iuxta desiderium a quibusdam membris Subcomissionis expressum, facta est distinctio inter amissionem gratiae sanctificantis et necessitatem moriendi vulneraque ignorantiae et concupiscentiae.

Quod homo per peccatum originale sit in deterius commutatus, cf. CONC. ARAUSIC. II, can. 1 (DENZ. 174) et CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*: DENZ. 788.

De vulneribus peccati originalis praeclare S. THOMAS, *Summa Theol.*, I-II, q. 85, a. 3.

De libero arbitrio non extincto quidem, sed attenuato et inclinato, cf. CONC. TRID., Sess. VI, Decr. *De iustif.*: DENZ. 793.

Tandem haec ipsa verba CONCILII TRIDENTINI explicantur per doctrinam de necessitate gratiae tum ad opera salutis faciendam, cum ad peccata contra legem Dei naturalem diu vitanda, quae urgenda videntur propter eos qui doctrinam pelagianam de viribus liberi arbitrii exaltantes gratiae spernunt necessitatem.

Ad § 47: *Peccatum originale revelatum in Epistula ad Romanos continetur.*

Compertum est quam diversae perhibeantur interpretationes de pericope ad Rom. 5, 12. Porro rem dogmatice considerando, videtur Magisterium Ecclesiae authentice interpretatum fuisse verba Apostoli ita ut non liceat in alios sensus illa detorquere. Nam:

a) Concilium Carthaginense a Zosimo Summo Pontifice approbatum,

postquam egit de peccato originali quod infantes nascendo trahunt, haec addit: « Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: " Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt ", nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit » (DENZ. 102). Haec ipsa verba repetit CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*: DENZ. 791.

b) CONC. ARAUSIC. II asserit eos qui negant peccatum originale, quod mors est animae, in omnes pertransire, contradicere Apostolo dicenti: Per unum hominem, etc. (DENZ. 175). Etiam haec verba repetit CONC. TRID., *ibid.*: DENZ. 789.

Addendum est in CONCILIO TRIDENTINO inter errores, quos refellendi causa decretum de peccato originali editum est, tertio loco istum recenseri: « Tertius est Pelagianorum, quem etiam secutus est Erasmus, Paulum ad Rom. 5 huius peccati originalis nullam prorsus facere mentionem ».

² S. AUGUSTINUS, *Contra Iulianum*, VI, 5, 11: PL 44, 829.

³ Cf. S. THOMAS, *Ad Roman.* 5, 12, lect. 3; *Q. D. de Malo* IV, 1, ad 1.

⁴ S. IRENAEUS, *Adv. Haeres.* V, 16, 3: PG 7, 1177.

⁵ S. AMBROSIIUS, *Apologia prophetae David*, II, 12, 71: PL 14, 915, CSEL 32, 2, 276.

⁶ Cf. CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*: DENZ. 789 et 791; CONC. CARTH. anni 418, approbatum a Zosimo Papa: DENZ. 102 et CONC. ARAUSIC. II, can. 2: DENZ. 175.

⁷ Quod peccatum originale ab uno homine in posteros transfunditur et non intellegi potest ut peccatum a *multitudine* quadam hominum commissa, cf. CONC. TRID., *ibid.*: DENZ. 788: « Si quis non confiteretur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus... »; Sess. VI, Decr. *De iustific.*, c. 4: DENZ. 796: « Quibus verbis iustificationis impii descriptio insinuat, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae... per secundum Adam, Iesum Christum »; Sess. V, Decr. *De peccato orig.* 2: DENZ. 789: « Si quis Adae praevaricationem sibi soli et non eius propagini asserit nocuisse; acceptam a Deo sanctitatem... sibi soli et non nobis etiam eum perdidisse... A. S. »; PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*: vide infra, not. 11.

⁸ Peccatum originale transfundi in posteros per GENERATIONEM est in S. Traditione ante controversiam pelagianam: cf. TERTULL., *De testimonio animae* 3: PL 1, 613; CYPRIAN., *Epist.* 64, 5: PL 3, 1018-1019; NOVATIAN., *De Trinit.* 29: PL 3, 944; ORIGEN., *In Levit. hom.* 8, 3: PG 12, 496; ATHAN., *In Psalm.* 50, 7: PG 27, 240; DIDYM. ALEX., *Contra Manich.* 8: PG 39, 1096; APHRAAT., *Demonstr.*, 6, 14: PS 1, 291; *ibid.* 23, 3: PS 2, 6; EPHRAEM, *Hymni de instaur. Eccl.* 4, 1: *Lamy*, 3, 974; HILAR., *In Psalm.* 118, apud AUGUST., *Contra Iulian.* I, 3, 9: PL 44, 645; AMBROS., *Apolog. proph. David.*, I, 11, 56: PL 14, 873; *Exp. in Luc.* 2, 56: PL 15, 1573; AMBROSIAST., *In Rom.* 5, 12: PL 17, 92; GREGOR. NAZ., *Orat.* 38, 16 et 40, 8: PG 36, 330 et 367; IDEM apud AUGUST., *Contra Iulian.* I, 5, 15: PL 44, 649; CHRYSOST., *In Ep. ad Rom.*, hom. 10, 2: PG 60, 476-477. - In ipsa controversia pelagiana cardo quaestionis erat, utrum peccatum Adae

[58]
[59]

- 9] transiret in posteros *imitatione* vel *propagatione*. Cf. AUGUST., *De pecc. merit. et remiss.*, I, 9, 9: PL 44, 114; *ibid.*, I, 9, 10: PL 44, 115; *Opus imperf. contra Iulian.* I, 48: PL 45, 1071. - S. Thomas clare docet transfusionem per generationem esse *de fide* credendam, cf. *Summa Theol.* I-II q. 81, art. 1 et 3 collato art. 4.

Quod spectat ad magisterium Ecclesiae conferas praeter LEON. MAGN., *Sermo* 22, 3: PL 54, 196:

CONC. ARAUSIC. II, confirmatum a Bonif. II, can. 2: DENZ. 175: « Si quis soli Aadae praevaricationem suam non et eius *propagini* asserit no-cuisse... ».

CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*, can. 2: DENZ. 789, repetit canonem praedictum Arausici II. Quid vero Tridentinum nomine propagationis intellexerit, clare apparet ex Decr. *de iustificatione*, cap. 3: DENZ. 795: « Nam sicut revera homines, nisi ex semine Aadae propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cum ea propagatione per ipsum, dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahunt: ita nisi in Christo renascerentur, numquam iustificarentur » et Decr. *de pecc. orig.* 4: DENZ. 791 de infantibus baptizandis dicitur: « ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt ».

⁹ De unitate generis humani cf. Gen. 1, 27 et 2, 5-25; Act. 17, 26; Rom. 5, 12-21; 1 Cor. 15, 45-47. - Quod ad Patres attinet, clare loquuntur IRENAEUS, *Adv. Haer.* III, 23, 2: PG 7, 961; EPHRAEM, *Interpr. in S. Script.: in Genes.* 2: *Lamy*, 1, 129; AMBROS., *De Paradiso* 10, 48: PL 14, 298; THEODORET., *Graec. affect. curatio*: serm. 5: PG 83, 944. S. Augustinus aperte docet veritatem de unitate generis humani esse de fide: cf. AUGUST., *De Gen. ad litt.* IX, 11, 19: PL 34, 400 et *De pecc. orig.* 24, 28: PL 44, 398. Vide etiam *De Civ. Dei* XVI, 8 et XVI, 9: PL 41, 486-487, quibus in locis de distinctione stirpium et de antipodis. - Consentit S. Magisterium, cf. PELAG. I, *Ep. ad Childebert*, 1 apr. 557: DENZ. 228^a; LEO XIII, Litt. Encycl. *Arcanum divinae*, 10 febr. 1880: ASS 12 (1879-1880) p. 386; PIUS XII, Litt. Encycl. *Summi Pontificatus*, 20 oct. 1939: AAS 31 (1939) pp. 426-427.

¹⁰ CONC. CARTHAGIN. (XVI), can. 1: DENZ. 101, coll. 1 Cor. 15, 45.

¹¹ PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani Generis*, 12 aug. 1950: AAS 42 (1950) p. 576: DENZ. 2328: « Non enim christifideles eam sententiam amplecti possunt, quam qui retinent asseverant vel post Adam hisce terris veros homines existisse, qui non ab eodem prouti omnium protoparente, naturali generatione originem duxerint, vel Adam significare multitudinem quamdam protoparentum: cum nequaquam appareat, quomodo huiusmodi sententia componi queat cum iis, quae fontes revelatae veritatis et acta Magisterii Ecclesiae proponunt de peccato originali, quod procedit ex peccato vere commisso ab uno Adamo, quodque generatione in omnes transfusum, inest unicuique proprium ».

Theologi Concilii Vaticani I praeparaverant canonem, cf. CL VII, 1637: « Si quis universum genus humanum ab uno protoparente ortum esse negaverit: anathema sit ». In annotationibus, *ibidem* col. 544-545 extollunt « gravissimum momentum huius dogmatis de unitate et communi

origine totius generis humani, quam nostra aetate ab hominibus quibusdam ex levissimis rationibus geologicis et ethnographicis in dubium vocatum esse, nemo ignorat ». Vide etiam CL VII, 515^{a-b}, 555-556, 1633^{a-b}. [60]

CAPUT IX

DE NOVISSIMIS [61]

50. [*Prooemium*]. Sacrosancta Vaticana Synodus secunda in Spiritu Sancto congregata, volens Ecclesiae filios in fide quam receperunt confirmare erroresque arcere, qui in perniciem animarum, nostra etiam tempestate, de doctrina novissimarum rerum sparguntur, eandem de rebus novissimis doctrinam, quam Christus Dominus et sancti Apostoli instantissime praedicarunt, Ecclesia vero sive ordinario sive sollemni magisterio credendam proposuit, rursus inculcare pressiusque declarare statuit, ut depulsis erroribus « sobrie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo, exspectantes beatam spem et adventum gloriae magni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi » (Tit. 2, 12-13). 5 10

51. [*Tempus merendi vel demerendi morte finitur*]. Primum quidem illud omnes meminerint oportet, quod Ecclesia tamquam dogma fidei divinitus revelatum tenet ac docet, tempus nempe merendi vel demerendi seu, ut aiunt, statum viae qua pergitur ad aeternum finem, morte desinere, nec esse, post hanc quam gerimus in terris, alteram vitam, in qua homo possit suae consulere salutem. « Statutum est hominibus, ait Apostolus, semel mori, post hoc autem iudicium » (Hebr. 9, 27).¹ 15

Mox autem post mortem, ut sacra Concilia non semel docuerunt, illorum animae qui in gratia Dei decedunt, nihil de commissis vel omissis satisfaciendum habentes, vel, si quid satisfaciendum habent, postquam purgatae fuerint, in caelum recipiuntur; illorum vero qui in statu actualis peccati mortalis vel solius originalis decesserint, ad inferos descendunt poenis disparibus puniendae.² 20 25

Sciunt igitur fideles incarnationis seu, ut aiunt, metempsychoseos doctrinam falsam esse et execrandam³ eamque omnino devitent totoque animo Apostoli monitum: « dum tempus habemus operemur bonum » (Gal. 6, 10), in usu habere nitantur 30

[61] « Venit enim nox, ait Dominus, quando nemo potest operari » (Io. 9, 4).

[62] 52. [*Poenae damnatorum sine fine erunt*]. Non sola divina misericordia in iis qui salvi fiunt consideranda est, verum etiam divinae iustitiae mysterium agnoscendum et adorandum venit in illis qui pereunt seu in illis omnibus qui in peccato mortali ex hac vita decedunt.

Fide enim catholica credendum est poenas a damnatis in inferno luendas, quas ipsi suis contra legem aeternam praevaricationibus meruerunt, fore perpetuas. « Et ibunt hi, ait Dominus, in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam » (Mt. 25, 46). « Utrumque aeternum, inquit S. Augustinus, unde quia vita aeterna sanctorum sine fine erit, supplicium quoque aeternum quibus erit, finem procul dubio non habebit ». ⁴ Eorum igitur sancta Synodus tamquam alienas a fide catholica reprobat opiniones, qui negant damnatorum poenas, tum hominum cum angelorum, esse sine fine seu perpetuas. ⁵

Item fide credendum est poenas damnatorum, qui cum reatu culpae personalis decesserint, non solum privatione visionis Dei, sed etiam, pro culparum diversa gravitate, gehennae cruciatibus constare, illo nempe igne, qui, iuxta verba Domini, « paratus est diabolo et angelis eius » (Mt. 25, 41): hi vero cruciatus, post resurrectionem iudiciumque universale, in quo omnibus adstandum erit « ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum » (2 Cor. 5, 10), ⁶ ad damnatorum corpora extendentur.

53. [*Caelestis beatitudo est aeterna*]. De beatitudine vero illa, quam iustorum animae consequentur in caelis, ubi nullum erit malum nullum latebit bonum, quandoquidem « absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus neque clamor neque dolor » (Apoc. 21, 4), et torrente deliciarum suarum potabit eos (cf. Ps. 35, 9), hoc docet sancta Mater Ecclesia, ipsam videlicet esse vitam aeternam, quam nobis promisit promeruitque Dominus Iesus quaeque in visione Dei unius et trini (cf. 1 Cor. 13, 12), in amore summo (cf. 1 Cor. 13, 8) et in gaudio ineffabili (cf. Mt. 25, 21; Io. 16, 22) consistit. Deus enim « finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur ». ⁷

Qua adepti beatitudine, iustorum animae inaestimabilem

illam consequentur libertatem (cf. Io. 8, 36), quae excludit facultatem peccandi, ⁸ et sic semper cum Domino erunt de beatitudinis qua fruuntur aeternitate certissimae. [62]

De qua interminabili fruitione loquitur S. Petrus cum dicit nos esse regeneratos « in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem... conservatam in caelis... paratam revelari in tempore novissimo » (1 Petr. 1, 4). 40 [63]

54. [*De resurrectione carnis*]. Haec beatissima Dei fruitio non impeditur nec minuitur ex eo quod beatorum animae « redemptionem corporis » (Rom. 8, 24) sui exspectant, quae erit « in regeneratione » illa (Mt. 19, 28), qua « novissima inimica destruetur mors » (1 Cor. 15, 26). Morte vero destructa per resurrectionem carnis in consummatione saeculi ad adventum Christi, ⁹ non solum anima beatitudine, verum etiam corpus plena donabitur immortalitate. « Oportet enim, ut ait Apostolus, corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem » (1 Cor. 15, 51) ut totus homo salvus fiat, qui totus perierat: « quoniam quidem, ut ab eodem edocemur Apostolo, per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur » (1 Cor. 15, 21). 5 10 15

55. [*Consideratio novissimorum et fiducia in Dei misericordia commendatur*]. Fideles autem enixe monet sancta Synodus, ut novissima sua memorentur assidue ad peccata vitanda; quod si autem noverint se deliquisse, rigore divinae iustitiae salubriter percussi, in Dei misericordiam toto animo confugiant in eaque spem ponant firmissimam, scientes nullum esse vel gravissimum peccatum cuius remissionem per merita Christi obtinere non possint, si divina excitante atque adiuvante gratia sincero corde ad Deum convertantur, eumque implorent, qui neminem vult perire, sed omnes percipit ad paenitentiam reverti (cf. 2 Petr. 3, 9). 20 25

NOTAE

¹ Textus Apostoli additur non intuitu iudicii particularis, cum non constet Apostolum de iudicio hic loqui particulari, sed intuitu doctrinae confirmandae secundum quam homo post mortem in statum ultimum et definitivum redigitur cum ei non nisi semel mori contingat — sicut Christus semel mortuus est — et post mortem exspectare iudicium.

[63] ² CONC. LUGDUN.: DENZ. 464; CONC. FLORENT.: DENZ. 693. Cf. IOANNES XXII, Litt. *Nequaquam sine dolore*, 21 nov. 1323: DENZ. 493 a; BENEDICTUS XII, Const. Apost. *Benedictus Deus*, 29 ian. 1336: DENZ. 530; LEO X, Bulla *Exsurge Domine*, 15 iun. 1520: DENZ. 778.

[64] In textu fere ad verbum doctrina redditur Conciliorum; loco tamen dicendi « in infernum descendunt », maluimus scribere « ad inferos descendunt », quia vox « infernum » insinuare videtur, prout hodie communiter intelligitur, non solum poenam damni, sed etiam poenam sensus, quam dicunt.

³ Reincarnationis doctrinae nostro etiam tempore adhaerent, proh dolor, multi spiritismi aut theosophismi cultores.

⁴ *De civitate Dei*, XXII, 23; PL 41, 736.

⁵ Aeternitas poenarum in inferno olim negata est et nunc diversa ratione sive pro omnibus sive pro aliquibus damnatorum negatur.

⁶ Etsi 2 Cor. 5, 10 intelligi potest de utroque iudicio, particulari et universali, tamen de iudicio ultimo adhibetur in *Symb. fidei* CONC. TOLET. II et in Const. Apost. *Benedictus Deus* BENEDICTI XII, ubi de visione beata: DENZ. 286 et 531.

⁷ S. AUGUSTINUS, *De civitate Dei*, XXII, 30, 1; PL 41, 802.

⁸ Factum de beatorum impeccabilitate proponitur, relinquendo theologiae quaestionem de modo seu intima impeccabilitatis ratione.

⁹ Resurrectionem omnium non fieri statim post mortem, sed in fine saeculorum cum Christus venturus est iudicare vivos et mortuos, ita continetur in Fontibus Revelationis et in Magisterio Ecclesiae, ut haec veritas ad finem pertinere dicenda sit. Cf. *Symbolum « Athanasianum »* et Const. Apost. PII XII *Munificentissimus Deus*, 1 nov. 1950: AAS 42 (1950) p. 770.

[65]

CAPUT X

DE SATISFACTIONE CHRISTI

56. [*Christus, Dei Verbum, in assumpta carne patiendo et moriendo, pro peccatis hominum Deo vere et proprie satisfacit*].

Divini Redemptoris Sponsa, memor verborum S. Pauli: « Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret » (Eph. 5, 25-26), iugiter Crucem Domini gratissime agnovit ut fontem bonorum omnium supernaturalium hisce in terris et in caelis. In ea et per eam Salvator Ecclesiam acquisivit Sanguine suo (cf. Act. 20, 28), seipsum Patri obtulit pro totius mundi salute, pro genere humano intercessit clamore valido et lacrymis (cf. Hebr. 5, 7), exemplum heroicum dedit virtutum omnium, Ecclesiae meruit inexhaustibilem gratiarum fontem, pro peccatis hominum satisfacit. idque superabundanter. Quare Ec-

5

10

clesia, ex latere secundi Adae velut in Cruce dormientis orta,¹ [65] ferre nequit mysterium salvationis nostrae quibusdam doctrinae corruptionibus maculari. Ob errores autem qui hodie evulgantur, 15 nunc in hac Vaticana Synodo secunda, ne officio suo matris et magistrae deficiat, peculiari modo confirmat, tamquam veritatem quae inter praecipuas christianae religionis merito ponenda est, valorem piacularum mortis Christi, declaratque Dei Verbum, in assumpta humana natura patiendo et moriendo, pro peccatis 20 nostris Deo vere et proprie satisfacisse.² « Omnes enim, ait Apostolus, peccaverunt, et egent gloria Dei, iustificari gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius » (Rom. 3, 23-25).³ 25

57. [*Peccatum est vera et propria iniuria Deo allata*]. Revera, saltem in praesenti oeconomia salutis, nulla creata vis hominum sceleribus plene expiandis erat satis, nisi humanam naturam Dei Filius reparandam assumpsisset.⁴ Peccatum enim, iuxta Spiritus Sancti oracula, est iniquitas ac iniuria in Deum; 30 nam peccator, legem divinam violans, coram Deo peccat eumque contemnit, divinam maiestatem laedit et Dei inimicus fit.⁵ Unde pariter edocemur quod iniquitates nostrae nos a Deo nostro seiungunt, clamant vindictam coram Deo, efficiunt homines Deo 35 debitores et filios irae, egentes misericordia Dei qua gratis reconcilientur illi.⁶ Proinde ad reparandam iniuriam divinae maiestati illatam, ipse Dei Filius proprium sanguinem aeterno Patri per Spiritum Sanctum obtulit (cf. Hebr. 9, 14) ac ita per mortem 5 suam Deo nos reconciliavit (cf. Rom. 5, 10). Ei etenim uni, utpote innocentissimo ac Deo Patri dignitate aequali, congruunt verba Ioannis Baptistae: « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi » (Io. 1, 29).

58. [*Christus satisfactione vicaria pro cunctis hominibus iustitiam Dei placavit*]. Opus vero mirae caritatis Dei et Christi erga nos, quo peccatum mundi tollitur, contemplanus Ioannes Evangelista, divino Spiritu actus fatetur: « In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris » (1 Io. 4, 10). Propitiatio autem illa, quae est Iesus Christus iustus, pro peccatis totius mundi (cf. 1 Io. 2, 2), efficaciam satisfactoriam, quam « vicariam » vocant, revera habuit. Non solum enim Re-

10

15

[66] demptor noster « semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus
 20 pro iniustis » (1 Petr. 3, 18), sed etiam ut Caput nostrum et
 novus Adam, nomine et loco totius humani generis, peccatum
 originale atque culpas omnium hominum et poenas iisdem de-
 bitas expiavit, quatenus, ex amore et oboedientia patiendo, longe
 25 maiorem gloriam Deo reddidit, quam exigeret recompensatio
 totius offensae humani generis.⁷ Hoc Redemptoris munus iam
 praecinerat Isaias propheta, qui de Servo Iahweh ait: « Vere
 languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit »
 (Is. 53, 4). Apertius autem docet Apostolus: « Christus nos
 30 redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia
 scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno; ut in gen-
 tibus benedictio Abrahae fieret in Christo Iesu » (Gal. 3, 13-14).
 Quamvis enim Deus, ex suprema sua bonitate, potuisset delicta
 hominum contra se commissa absque satisfactione dimittere,
 amoris misereantis propensiones tantum persecutus,⁸ maluit tamen
 35 ad suam misericordiam etiam in iustitia superabundanter mani-
 festandam (cf. Rom. 5, 20) atque ad dignitatem hominis plenius
 servandam, mittere Filium suum in mundum, ut per ipsum,
 Deum-hominem, mundum non quidem iudicaret, sed salvaret;
 idcirco proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tra-
 40 didit illum (cf. Rom. 8, 32). Christus vero, decreto Patris mise-
 rentissimi ac iustissimi oboediens usque ad mortem crucis (cf.
 [67] Phil. 2, 8), « dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis obla-
 tionem et hostiam Deo in odorem suavitatis » (Eph. 5, 2). Con-
 cors igitur fuit voluntas Patris in decernendo, et Filii incarnati
 5 in offerendo sacrificio crucis pro salute humani generis, ita ut
 Apostolus integrum mysterium redemptionis complexus sit his
 verbis: « Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per
 Christum » (2 Cor. 5, 18).

10 59. [Reprobantur opiniones pervertentes notionem peccati,
 prout est offensa Dei, et satisfactionis a Christo pro nobis exhi-
 bitae]. Quapropter haec Sancta Synodus, doctrinam de humana
 redemptione ex purissimis divinae revelationis fontibus hauriens
 praelucente perenni Ecclesiae magisterio,⁹ reiicit opiniones illo-
 rum, qui falso aestimantes peccato nullam veri nominis offensam
 15 Deo inferri, affirmare praesumunt sacrificium Christi in cruce
 valorem tantummodo et efficaciam habuisse exempli, meriti et
 liberationis, non autem verae et propriae dictae satisfactionis pro

humanis sceleribus, quasi hoc divinae iustitiae repugnaret, dum [67]
 e contra tam misericordiae quam iustitiae aeterni Patris maxime
 congruit.¹⁰ 20

NOTAE

¹ Cf. LEO XIII, Litt. Encycl. *Divinum illud*, 9 maii 1897: ASS 29 (1897) p. 649.

² CONC. VAT., *Schema secundae Constitutionis dogmaticae De fide catholica*, can. IV, 3. *De mysterio Verbi Incarnati*: « Si quis negaverit ipsum Dei Verbum, in assumpta carne patiendo et moriendo, pro peccatis nostris Deo vere et proprie satisfacisse, nobisque gratiam et gloriam meruisse; aut affirmare praesumpserit, satisfactionem vicariam, unius scilicet Mediatoris pro cunctis hominibus, iustitiae divinae repugnare, A.S. » (MANSI 53, 294).

³ Cf. e. g. FR. CEUPPENS, *Quaestiones selectae ex Epist. S. Pauli* (1951) pp. 32-36. Cf. Auctor his verbis mentem Apostoli reddit (cum S. Thoma et, inter recentiores exegetas, M. J. Lagrange, A. Lemonnyer, J. Sickenberger, G. Ricciotti): « Deus ab aeterno voluit Christum ut expiationis victimam exhibere ac propitiationis, et hominem huius expiationis participem fieri per fidem in sanguine, seu in efficacia sanguinis Christi, quae fides conducit homines ad iustificationem » (p. 34).

⁴ Cf. PIUS XI, Litt. Encycl. *Miserentissimus Redemptor*, 8 maii 1928: AAS 20 (1928) p. 170.

⁵ Cf. 1 Io. 3, 4; Ps. 50, 6; Lc. 15, 18; 1 Reg. 2, 30; Deut. 9, 23; Ez. 20, 8; 20, 21; Rom. 5, 10.

⁶ Cf. Is. 59, 2; Gen. 4, 10; Iac. 5, 4; Rom. 12, 19; Mt. 6, 12; Eph. 2, 3; Rom. 3, 23; Col. 1, 21.

⁷ S. THOMAS, *Summa Theol.* III, q. 48, a. 2: « Christus autem, ex caritate et oboedientia patiendo, maius aliquid Deo exhibuit quam exigeret recompensatio totius offensae humani generis ».

⁸ S. THOMAS, *Summa Theol.* III, q. 46, a. 2, ad 3: « Si voluisset (Deus) absque omni satisfactione hominem a peccato liberare, contra iustitiam non fecisset... Sed Deus non habet aliquem superiorem, sed ipse est supremum et commune bonum totius universi. Et ideo, si dimittat peccatum, quod habet rationem culpae, ex eo quod contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam ».

⁹ Meminisse iuvabit:

a) Inter SS. Patres:

S. AUGUSTINUS, *Contra Faustum*, XIV, 4: PL 42, 297: « Suscepit autem Christus sine reatu supplicium nostrum, ut inde solveret reatum nostrum et finiret etiam supplicium nostrum »;

Id., *De Trin.*, IV, 13, 17: PL 42, 899: « Morte sua quippe uno verissimo sacrificio pro nobis oblato, quidquid culparum erat unde nos principatus et potestates ad luenda supplicia iure detinebant, purgavit, abolevit, exstinxit »;

S. GREGORIUS M., *Moralia*, XVII, 30, 46: PL 76, 33: « Fecit

[68] [Filius Dei] pro nobis sacrificium, corpus suum exhibuit pro peccatoribus victimam sine peccato, quae et humanitate mori et iustitia mundare potuisset ».

b) Inter Doctores Ecclesiae:

S. THOMAS, *Summa Theol.* Suppl., q. 13, a. 1, ad 1: « Satisfactio non respondet peccato nisi secundum quod est offensa Dei ».

c) Magisterium Ecclesiae:

CONC. EPHES.: DENZ. 122: « Si quis dicit, ... (Dei Verbum) pro se obtulisse semetipsum oblationem et non potius pro nobis solis ... A.S. »;

CONC. TRID., Sess. V, Decr. *De peccato orig.*: DENZ. 790, loquitur de merito « Iesu Christi qui nos Deo reconciliavit, ... factus nobis iustitia, sanctificatio et redemptio (1 Cor. 1, 30) »;

LEO XIII, Litt. Encycl. *Tametsi futura*, 1 nov. 1900: ASS 33 (1900-1901) p. 275: « Sane cum divini venisset maturitas consilii, unigenitus Filius Dei, factus homo, violato Patris Numini cumulatissime pro hominibus uberrimeque *satisfecit* de sanguine suo, tantoque redemptum pretio *vindicavit* sibi genus humanum »;

PIUS XII, Litt. Encycl. *Orientalis Ecclesias*, 15 dec. 1952: AAS 45 (1953) p. 13: « Ad propitiandam tot tantisque iniuriis offensisque laesam divinam maiestatem ».

¹⁰ F. CEUPPENS, congruis textibus ex utroque Testamento allatis, probat Deo iustitiam distributivam, quae remunerativam et vindicativam in Deo tantum complectitur, *formaliter* convenire (*De Deo Uno*, vol. I, 1938, pp. 226-227).

Cf. acta praesynod. CONC. VAT., text. cit. nota 2;

PIUS XII, Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: AAS 42 (1950) p. 570: « Nec satis: nam peccati originalis notio, definitionibus tridentinis posthabitis, pervertitur, unaque simul, peccati in universum, prout est Dei offensa, itemque satisfactionis a Christo pro nobis exhibitae »;

[69]

PIUS XII, Litt. Encycl. *Haurietis aquas*, 15 maii 1956: AAS 48 (1956) p. 322 ubi refertur textus S. Thomae ex *Summa Theol.* III, q. 46, a. 1, ad 3: « Hominem liberari per passionem Christi, conveniens fuit et misericordiae et iustitiae eius. Iustitiae quidem, quia per passionem suam Christus *satisfecit* pro peccato humani generis; et ita homo per iustitiam Christi liberatus est. Misericordiae vero, quia, cum homo per se satisfacere non posset pro peccato totius humanae naturae, ... Deus ei satisfactorem dedit Filium suum »;

S. AUGUSTINUS, *De Trin.* XIII, 10, 13: PL 42, 1024, ostendit ad liberandum genus humanum: « Non alium modum possibilem Deo defuisse... sed sanandae nostrae miseriae convenientiorem modum alium non fuisse, nec esse oportuisse »; cf. A. HACAULT, *La satisfaction du Christ-Jésus à la lumière de l'Encyclique "Humani generis"*, Montréal, Canada, 1960;

Acta et Documenta Conc. Oecum. Vat. II Appar., Ser. I, vol. IV, P. I, t. 2, pp. 355-363.

2 - SCHEMA CONSTITUTIONIS DOGMATICAE DE ORDINE MORALI CHRISTIANO

[73]

CAPUT I

DE FUNDAMENTO ORDINIS MORALIS CHRISTIANI

1. [*De indole obiectiva ordinis moralis*]. Deus infinite bonus et infinite sanctus, cum in opere creationis et redemptionis mysterium sanctitatis et amoris sui revelavit, hominibus simul monstravit viam amoris et sanctitatis. Quapropter Sacrum Concilium Vaticanum II, secundum effatum apostolicum: « Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra » (1 Thess. 4, 3),¹ sollemniter profitetur, esse ordinationem ipsius Dei infinite boni et infinite sancti, qua mensurantur honestas vel inhonestas actuum humanorum. Haec ordinatio divinae sapientiae, quam homines per cognitionem participant, iisdem fit regula et norma sanctitatis, ut, quemadmodum Sacra Scriptura monet, sancti sint, sicut Ipse Deus sanctus est. Hunc ordinem moralem observans auxilio Dei, sine quo nemo divinae servire potest voluntati,² homo suam voluntatem conformat ad voluntatem Dei; idemque participans legem libertatis (cf. Iac. 1, 25) non solum fit servus fidelis Dei, sed gaudet quoque illa filiorum Dei libertate, vi cuius solutus a servitute peccati³ tendere potest in finem suum ultimum, qui in hac oeconomia salutis est ipse Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus, in patria contemplatione et amore possidendus. Ordo igitur moralis non est mentis humanae fictio, sed reapse existit, sicut reapse existit voluntas Dei, infinite sapientis, boni ac sancti.

2. [*Ordo moralis absolutus*]. Praeterea ordo moralis est absolutus, id est semper et ubique viget independenter a circumstantiis, vario tamen modo et gradu. Procedit enim ex ordinatione Dei, qui ob infinitam suam sanctitatem necessario amat bonum et odio habet malum, et « apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio » (Iac. 1, 17). Refertur quoque in finem unicum eumque absolute fixum, qui in hoc consistit, ut homo cum Deo maneat inseparabiliter coniunctus. Ordo moralis dicendus est absolutus etiam ad normas fundamentales quod attinet; quae quidem non dependent ab adiunctis mutabilibus rerum, sed radicitus inhaerent in ipso Deo, summa sanctitate et aeterna sapientia; atque relationes statuit, quae necessario inter-